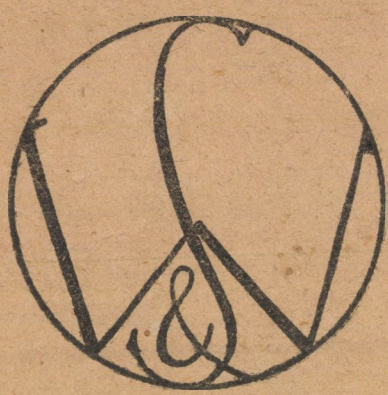

50031/24-16.

50031

MŰVÉSZET

SZERKESZTI LYKA KÁROLY
AZ ORSZÁGOS MAGYAR
KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRS.
TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA
SINGER ÉS WOLFNER
BUDAPESTEN

XVI. ÉV TAVASZI SZÁM 1917.

TARTALOM

SZÖVEG

A tavaszi kiállítás	1	Krónika	21
Madarász Viktor	11	A Műcsarnokból	41
Ferenczy Károly	17		

KÉPEK

Kemenczky Árpád: Akt	1	Mednyánszky László báró: Pihenés	17
Dudits Andor: Cigányok	2	Udvary Géza: Firenzeiek	18
Balló Ede: Női arckép	2	Zemplényi Tivadar: Anya gyermekével	19
Kató Kálmán: Lánchídfei kikötő	3	Komáromi Kac Endre	20
Pentelei Molnár János: Fiam	3	Túry Gyula: Interieur	21
Kunwald Cézár: Liptói kovács cigányok	4	Tatz László: Arcképtanulmány	22
Glatz Oszkár: A jó néne	4	Rudnay Gyula: Menekülő asszony	23
Bosznyai István: Alkonyat	5	Kléh János: Szolnoki részlet télen	24
Knopp Imre: Intérieur I. Napoleon idejéből	5	Magyar-Mannheimer Gusztáv: Oltás táj	25
Keményfi Jenő: Szalon	6	Pilch Deszö: Pihenő jó barátok	26
Iványi Grünwald Béla: Erdőben	7	Burghardt Rezső: Beckői Biró Károly arcképe	27
Dobai Székely Andor: A Kolubara híja	8	Kukán Géza: Segédvájár	28
Szlányi Lajos: Tátrazéplaki erdei út	8	Kmetty János: Mária gyermekével	29
Egry József: Temetés	9	Markó Ernő: Tábanban minden csendes	30
Hatvany Ferenc báró: Kékruhás nő	9	Bottka Miklós: Őszi hangulat	31
Istók János: Klárika	9	Kőrösfői Aladár: A nagyszalóki csúcs	32
Horvai János: Fiatal hős siremléke	10	Kallós Ede: Tervvázlat egy hős 30-as honvéd emlékéhez	33
Heyer Artúr: Angoramacska	11	Éder Gyula: Műteremben	34
Czencz János: Limanovai részlet	12	Kallós Árpád: Fiatal nő öreg ruhában	35
Edvi Illés Aladár: Borulás	12	Koszkol Jenő: Könyvtár-részlet a pesti papneveldeiből	36
Bednár János: Vörös szoba	13	Borúth Andor: Arcképtanulmány	37
Kézdi Kovács László: Leszáll az est	13	Zala György: Életkép	38
Bruck Miksa: Interieur János főherceg Orth kesteélyából III.	14	Rippl-Rónai József: Zsuzszi kastély	39
Bachmann Károly: Csendélet	14	Berán Lajos: Jendrassik prof. arcképe	40
Benczur Gyula: Donner Kálmán arcképe	15	Sambugnac Sándor: A győztes	41
Szentgyörgyi Kálmán: Dr. Klíma Ilona portréja	15	Ferenczy Béni: Két férfiakt	42
Wagner Géza: Az egyetemi templom télen	16	Sidló Ferenc: Női akt	43
Vajda Zsigmond: Radó Leoné arcképe	16	Béfi Vörös Ernő: Mosóányok	45

"Relikvan"-

akvarell-festékek,
tempera-festékek,
olaj-festékek.
Eilido-árnyalatok,
fény- és szintartó
kátrányfesték-
lakkokból készítve

Egyedüli gyártója

GUNTHER WAGNER
HANNOVER és WIEN X/1

Eredeti festékminták és prospektusok rendelkezésre állanak. Alapítási év 1838. 40 kitüntetés

KREUTLE FERENC

BUDAPEST, IV., KÁROLY-U. 1., KÖZPONTI
VÁROSHÁZ 11. SZ. BOLT. TELEFON 77-44

Festővasznak, deszkák, kartonok, ecsetek és festőszerek. Gouache, goblín, majolika, porcelán, selyem, üveg és zománccfestékek. Faégető készülékek, mindennemű festendő tárgyak s mintázó kellékekből. Nagy raktár művészeti olaj- és aquarell-festékekből: J. Blockx & fils Vieux-Dieu, Fritz Behrendt München, Lefranc & Co. Paris, Müller Testvérek Budapest, Keim-féle normalfestékek München, H. Schmincke és Társa Düsseldorf, Dr. Fr. Schoenfeld & Co. Düsseldorf, Windsor és Newton London

KEMENSZKY ÁRPÁD

AKT

A TAVASZI KIÁLLÍTÁS

A Szépművészeti Múzeum palotájának néhány kölcsönkért termében nyílt meg a Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállítása. A rendezés elé tehát ugyanazok a nehézségek gördültek, amelyekről már a mult kiállítások ismertetése alkalmával szóltunk. Ötödfélszáz kép, szobor és grafikai munka került ezúttal a közönség elé, java művészeink túlnyomó része legújabb műveivel köszöntött be, táborban lévők, itthon maradtak egyaránt. A háború jegye természetesen most is rajta van a kiállításon. Szobrászoknak, festőknek egyaránt van háborús vonatkozású mondanivalójuk. Mindjárt az első teremnek egy, gyűjteményes kiállításnak is beillő szobor-kollekciója, Ligeti Miklós művei, bronz és márványba formált képmásait mutatják a legfőbb hadúrnak, tábornokainak. E tizenkét szobormű különböző technikájú és méret dolgában is változatos s jó alkalom volna arra, hogy Ligeti szobrászati stílusát elemezzük. A mi feladatunk itt azonban egyesegyedül a kiállításnak ismertetése s csak ebből az egy szempontból adunk képet a hét teremben csoportosított anyagról.

Ligeti gyűjteményén kívül még egy sor szobormű díszíti az első termet. Pásztor János kis méretű bronz-aktot s figyelő huszárt állított ki, Rubletzky Géza apró bronzot az ő Anya-ciklusából. Ezek mellett egy sereg kisebb-nagyobb plakettet találunk, Szász Vilmos, Gábor Mátyás, Csillag István, Beck Ö. Fülöp legfrissebb, részben háborús vonatkozású érmeit és plakettjeit.

Az idők zivataros járásának jegyét e terem néhány festménye is magán viseli. Dobai Székely Andor a Kolubara hídját, Mednyánszky László báró a menekülők táborozását, egy tábori konyha s egy pihenés képét hozta a harctérről. Udvardy Dezső pedig ujoncokat festett, amint fölesküsznek.

Aránylag sok e teremben a tájkép. A festők nyári emlékei széles vedutákban jelennek meg. Ily képeket festett Bosznay István, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Kunwald Cézár, Várady Gyula. Egy őszi képet láttunk Börtsök Samutól. Zemplényi Tivadar és Mérő István a nagy vizek motivumát jegyezték le. Egy szikla-rengeteget festett meg Magyar-Mannheimer, parkrésztletet Rippl-Rónai József, az erdő májusát Feiks Alfréd. A tél hangulatait jóval többen aknázták ki, mindenféle változatban. Zombory Lajos jégbordást, Kléh János téli napsütést, Szigeti Jenő havas Tabán-részleteket, Vass Elemér székely falut, Benjamin Herman jégpályát, Szlányi Lajos tátrabeli részletet küldött. Változatos a városképek sora is. Budapesti motivumokat dolgozott fel Berkes Antal és Várady Gyula, pozsonyi estét Dobai Székely Andor. Messzebből hozta motivumait Rippl-Rónai József (Páris), Herrer Cézár (Velenca), Czencz János (Krakkó).

Terek, utcák, házak művészi feldolgozását kiegészíti a belsőségeknek, intériőröknek szép sorozata. Keményffi Jenő, Bruck Miksa, Jávor Pál, Knopp Imre, Bednár János és Czencz adott ily tárgyú műveket. E kategóriát rokon vonás kapcsolja össze a szorosán vett csendélettel. E nemből valók Glatzné Wildner Mária

DUDITS ANDOR

CIGÁNYOK

és Romek Árpád rózsaképei, Rózsafty Dezső és Pentelei Molnár János porcellánjai s márványai és almái.

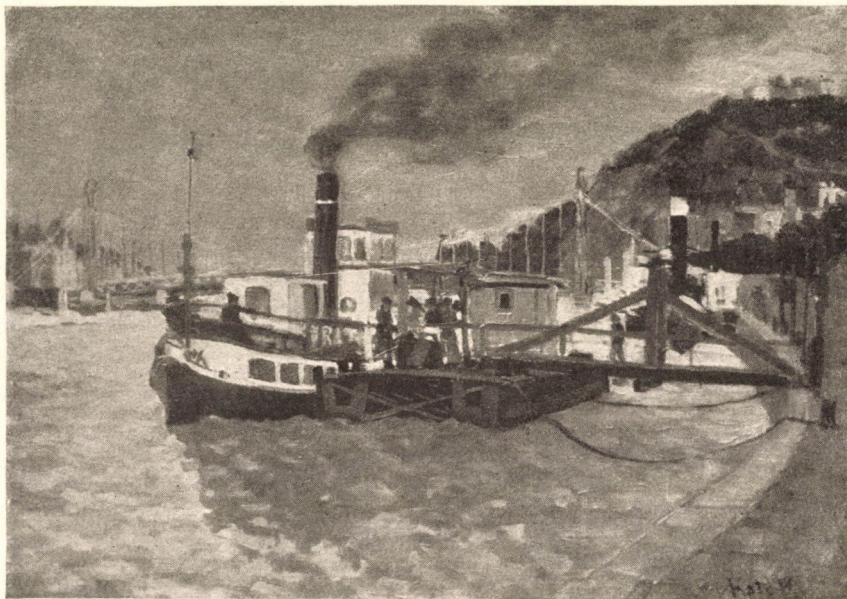

BALLÓ EDE

NŐI ARCKÉP

Életkép bőven van. Különböző rendbeli cigányt festett Dudits Andor és Kunwald Cézár. Három családias idillt Glatz Oszkár, boudoirképeket Herrer Cézár és Nagy Vilmos, báli képet Berkes Antal, «Áldozatgalambokat» Jendrássik Jenő, anyát a gyermekével Zemplényi Tivadar, régi firenzeieket Udvarý Géza. Vallásos vonatkozású nincs e teremben csak egy: Nagy Vilmos szent Sebestyéne, hasonlóképpen kicsiny az aktok száma: egyet Jendrássik festett, egy több aktból álló kompozíciót pedig Iványi Grünwald Béla küldött. A többi területet arcképek foglalják el. E műfaj mesterei közül két festmény képviseli Benczúr Gyula művészetét. Egy-egy arcképet állított ki Stetka Gyula, Kada Alajos, Boruth Andor, Vajda Zsigmond, Schramm Viktor. A szorosán vett arckép s a tisztán festői tanulmány közt ingadozik Pentelei Molnár János, Hatvány Ferenc báró és Udvarý Géza egy-egy műve.

A második terem néhány grafikai lap is díszíti: szerzőjük Baransky E. László és Ürmös Péter. Ezek részben háborús vonatkozásúak, a kornak e jegyét még egy sor festmény is magán viseli ebben a teremben. Nevezetesen Siligai Ferenc zaloscei képe, Borzásy Béla

KATÓ KÁLMÁN

LÁNCHIDFŐI KIKÖTŐ

keleti pályaudvari impressiója, Mihálovits Miklós honvéd-rohama, Schröder Eta menekültjei, Makoldynak egy képmása, aztán inkább életképszerű művek, mint Wolff Károly «Ahol az ütközet volt» c. képe, Pogány Lajos «Nagy idők»-je és Kóbor Henrik «Mindszentek 1916»-je. A békeidők jeleneteiből vették mondanivaiójukat az életképfestők: Wolff Károly «Egy nagyreményű»-t küldött, Nagy Ernő «Hálás közönség»-et, Peske Géza kettőt is: egy «Váratlan találkozás»-t és egy «Hát te itt karatyolsz?» című festményt. Egervári P. «Ágosttól való az «Utolsó dal», Náray Auréltól a «Pihenés», Komáromi Kacz Endrétől az «Emberek a templomban». Egyetlen vallásos és történeti vonatkozású képe ennek a teremnek Kacziány Ödön Szent Lászlója.

Néhány arcképet is láttunk itt. Szerzőik Rákosiné Geöncy Ilona, Cz. Udvarny Flóra, Hencz János, Englerth Emil, Rottmann Mozárt, míg Merész Gyula és Schiffer Artúr művei inkább tanulmány szerűek. E figurális munkákhoz csatlakoznak állatképek Erdőssy Bélától és Boross Gyulától, a többi kép táj, interieur és csendélet.

Kivált az első kategória igen sokféle. Egy-egy nyári est van itt Kézdi-Kovács Lászlótól és Reichl Kálmántól, holdas tenger Kacziány Ödöntől. Vedutát küldött Páris Erzsébet a Gel-

lérthegyről, Neogrády Antal Gömörből, Madarász Gyula a Gyopárosi-tó mellől, Littkei Antal Visegrád vidékéről. Virágos udvart festett Glück Károly és Zorkócy Gyula, napsütéses erdőt, hegyoldalt Moldovai Krajna János

PENTELEI MOLNÁR JÁNOS

FIAM

KUNWALD CÉZÁR

LIPTÓI KOVÁCS CIGÁNYOK

és Kende István, verőfényes udvart Szász Jenő és Nagy Lázár, sziklákat Benczúr Béla, tarlót Littkei Antal, kazlakat Szuhanek Oszkár, utcarészletet, városképet küldött Undi Mariska és

Ürmös Péter. A tél fehér pompáját választotta motívumul Székács Irén, Gremesperger Ernő és Kiss Kálmán. Négy interieurt láttunk e teremben. Szerzőik: Schulz Ila, báró Pongrácz Sarolta, Mihálovits Miklós és Reichl Kálmán. Ugyanannyi a csendéletképek száma is. Virágokat állított ki Kalicza Erzsébet és Murányi Nelli, porcellánokat Nagy Ernő, hegedűt, órát Konek Ida. Két állatkép fejezi be a sort: Erdőssy Béla és Boross Gyula művei.

GLATZ OSZKÁR

A JÓ NÉNE

Változatos hangulatú tájképek kerültek a harmadik terembe. Verőfénytel teljes Muzsinszky Nagy Endre képe (mosogató katonákkal), Rubovics Márk alföldi szélmalmai, a búcsúzó napsugár hatását festette meg báró Pongrácz Sarolta. Az őszi ködét alakította képpé Edvi-Illés Aladár, esti hangulatot Kézdi Kovács Elemér, Kóbor Henrik, őszi hangulatot Kézdi Kovács László, Andaházi Kasnya Béla. A tenger kékje, sziklapartja adott motívumot Neogrady Antalnak (Lacroma), Dietrich Adolfnak (Brioni, Póla), a kikötő festőisége Déry Bélának. Erdőszélét festett Kende István, vásárosok motívumával gazdagította tájképeit Pörge Gergely. A többi tájkép e teremben a tél fehér költészetét aknázza ki. Egy-egy tátrai kép van itt Körösfői Aladártól és Tschek Ernőtől, nap-

BOSZNAY ISTVÁN

ALKONYAT

hegyi és tabáni téli benyomásokat festett Bér Dezső és Markó Ernő. Rácz Jenőtől egy februári délután, Edvi Illés Ödöntől egy erdei út és egy zúzmarás táj került ebbe a terembe.

Állatkép kettő van itt: Rainerné Istvánffy Gabriella kis cicái és Vastagh Géza perzsiai leopárdja. Sokféle motívum került a csendéletképekre. Pipere-holmit Schultz Ila, asztalkészletet Bükkerti Mariska, Oppel Magda, Tamássy László festett. Könyveket vett modellül Lakos Alfréd, Gerritsen Vilmos, Bachmann Károly, üveg-holmit Csapó Jenő, rózsákat Komáromi Kacz Endréné. Négy interieur csatlakozik ezekhez: Komáromi Kacz Endre, Tury Gyula és Hadzsy Olga művei.

Emberábrázolást sokféle kiadásban látunk. Akt ugyan csak egy van itt, Kazacsay Gerőné műve, annál több az arckép. Ezek Vas Ferencné, Tatz László, Rauscher Juliska, Kallós Árpád, Kampis János, Konek Ida, Lénárd Imre, Zabota Iván, Vámosyné Eleőd Karola, Glatter Ármin, Edvi Illésné, Sambugnac Sándor műterméből kerültek ki.

Életképben is nagy a választék. Ebből a sorból valók Földes Imre «Viharban», Bottka Miklós «Érdekes levél», Náray Aurél «A forrásnál»,

Hilberth Irén «Lámpafénynél» c. festményei, Jámbor Lajos «Bözsike nagybeteg», Pállya Ká-

KNOPP IMRE

INTÉRIEUR I. NAPOLEON IDEJÉBŐL

KEMÉNYFFI JENŐ

SZALON

roly «Csirkés kofák», Glück Károly «Hadi munkás», Podvinecz Erzsébet «Demaszkirozás», Rottmann Mozárt «Áhitat» c. művei.

Ezzel a teremmel ellentétben feltűnő az aktok nagy száma a negyedik teremben. Aktcsoportot festett Perlrott Csaba Vilmos és Schönberger Armand. Félaktokat Pap Emil és Kornai József, fekvő aktot Mund Hugó, állót Gábor Móric. Nagyszámú a negyedik terem életkép-sorozata is. E nemű képeket Kada Alajos (Olvasó leány), Kunwald Cézár (Zenekar), Dolányi Ida (Vasárnap délután), Bednár János (Nyári éjszaka), Márkus Imre (Esti pihenő), Záhonyi Géza (Anya és gyermeke), Vesztróczy Manó (Szőlőkapások), Miklósi Ödön (prédikáció, bucsusok), Murmann József (halászsok), Udvari Dezső (öreg tót), Nagy István (tanulmány), Szölgyény Endre (diákok) állítottak ki. Arcképfestőink közül itt szerepel Borúth Andor, Miess Frigyes, Ferenczy Valér, Schönberger Armand, Körmény Frim Ervin, Medgyes László. A legenda hangja csendül meg Krusnyák Károly egy képén, vallásos vonatkozású Kmetty János és Vesztróczy Manó egy-egy műve.

Ha a terem egyetlen állat-ábrázolásától (Miesz Frigyes műve) eltekintünk, a többi kép a táj,

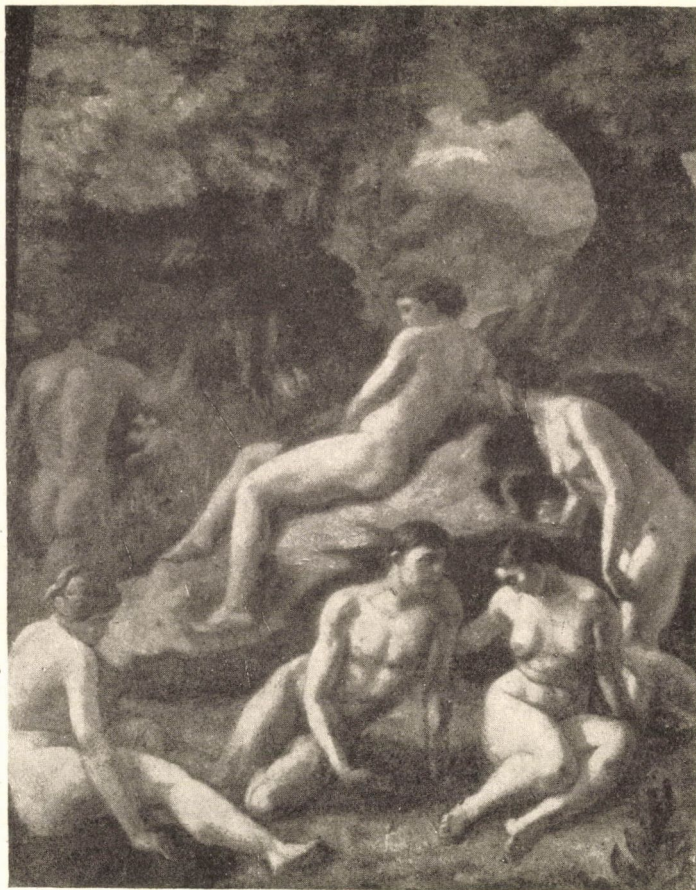
csendélet és intérieur kategóriájába tartozik. Az utóbbi nemet képviseli Éder Gyula műteremképe. Csendéletkép szép számban van. Virágot festett báró Splényi Erneszta, gyümölcsöt Szentmiklóssy Gizi, asztalkészletet Csik Jolán, Dobay Ferenc, Mumme Oszkár, Ferenczy Valér, edény-neműt Kovács Sámuel, Dobay Ferenc.

A terem tájképfestőinek egy része szélesre fogott vedutát küldött, így Horváth Béla, Záhonyi Géza; esti hangulatot tolmácsol Diner Dénes Rezső, Mund Hugó, Muszély Ágost. Napsütéses impressiót ad Kádár Géza és Pogány Ferenc. Bosznay István vízpartot, Haranghy Jenő hajógyártelepet festett. Egy sereg téli motívum rekeszti be a sort: Iványi Grünwald Béla, Várady Gyula, Csuk Jenő, Kádár Béla, Biró Mihály munkái.

Háborús emlékek is láthatók ebben a teremben Nagy Istvántól, Egry Józseftől, Biró Mihálytól. Az első pipázó katonát, a második temetést, a harmadik pedig déltiroli tábort festett.

Egy kis bronz-szobor s egy gipsz-akt díszíti ezt a termet. Az utóbbi Sidló Ferenc, az előbbi Liipola György műve.

Az ötödik termet a grafikai lapok jellemzik.

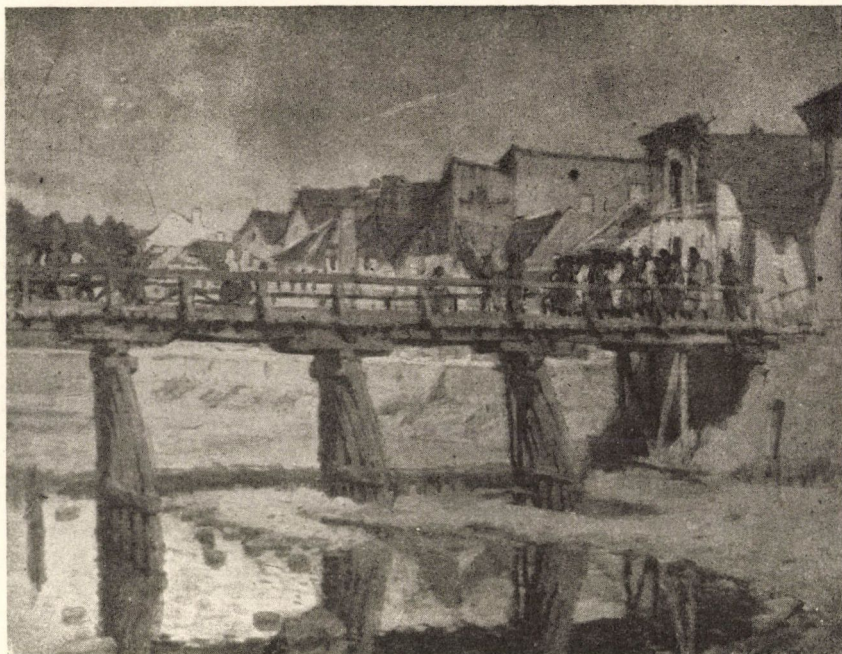
IVÁNYI-GRÜNWARD BÉLA

ERDŐBEN

A kiállítás legtöbb idevágó műve ebben a teremben található. Különbféle anyagúak: krétarajzokat küldött Katonáné Madarász A., pasztellt Csukásy Elemér, szénrajzokat Krón Béla, ő és Prichoda István rézkarcokat. Ezek egy része háborús vonatkozású, de ilyfajta emlékeket más képeken, olajfestményeken is látunk ebben a teremben. Ide való Czencz János limanovai részlete, Sándor József prágai képe, Bardócz Dezső tanulmánya. Békésebb motívumokat dolgoztak fel a genrefestők. Pap Emil hollandiai emlékeket, Józsa Károly orgazdákat, Csánki Dénes ábrázolást, Kukán Géza bányászt, Nagy Vilmos vetélytársakat festett. Meseillusztrációt küldött Egyed Erna. Két aktot is láttunk itt, az egyiknek Vajda Zsigmond, a másiknak Kemenszky Árpád a szerzője. Arckép meglehetősen sok van, ezek Mihály István, Szende Dezső, Korcsek János, Telkessy Valér, Demeter Róbert, Szines Elemér, Soós Eleménné, Timár-Thein Miksa, Kovácsik Endre,

Basch Andor, Jendrásik Jenő művei, inkább genreszerű Czigány Dezső tanulmányfeje. A terem egyetlen állatképének Csuk Jenő a szerzője.

Az itt kiállított két interieur Keményffy Jenőtől való. Csendélet egy sor került ebbe a terembe: rózsakép három van, Dolányi Idától, Telkessy Valértól és Fischer Edittől. Más virág Arntner M.-től került ide. Porcellánt, asztalkésztséget festett Vadász Ilona, Mészárosné Kisfaludy Mariska, Romek Árpád. A festők műveinek lajstromát egy sor tájkép zárja le, amelyek túlnyomó része e télen keletkezett s ilyfajta motívumokat mutat be. E téli tájképek Sautner Lipót, Kléh János, Wagner Géza, Pogány Ferenc, Sándor József műterméből kerültek ki. Városkép is van köztük, ilyen Mihály István és Sándor József egy-egy műve. A napsütés hatásai foglalkoztatta Kléh Jánost, Gerstenberger M.-t, Karczag Zoltánt. Virágzó fát festett Szlányi Lajos, vízpartját Csánki Dénes, vedútát, háborús

DOBAI SZÉKELY ANDOR

A KOLUBARA HIDJA

emlékkel, Laszgallner Oszkár. Vas Viktor király-mellképe s Margó Ede és Siklódy Lőrinc egy-egy kis bronzkatonája rekeszti be a terem tartalmát.

A hatodik terem szobrászai közül Székely

Károly és Szamosi-Soós Vilmos egy-egy bronz női akttal van képviselve. Női képmást s tanulmányt Szentgyörgyi István és Istók János küldött. Beszédes László három bronzból való genrealakot állított ki, Berán Lajos és Esső Erzsébet plakettjei egészítik ki a plasztikai sort.

A festők ezt a termet is bőven ellátták tájképpel. Különböző hangulatú téli impressziók vannak itt Ujváry Ignáctól (reggeli hangulat), Körösfői Aladártól (tátrai képek), Déry Bélától (december), Burghardt Rezsőtől (hangulat a Dunán). Egy téli táj, állatokkal, Edvi Ilés Aladár műve. A nyár színei adják a motívumot Litkei Antal Vízpart és Nadler Róbert Viharfelhők c. képeinek, Bottka Miklós az őszt, Kézdi-Kovács László a kikeletet adja. Szélesre fogott látképek, vedúták Déry Béla, Krutsay Ferenc, Nádler Róbert, Erdőssy Béla, Ujváry Ignác, Zorkóczy Gyula képei. Falurészlet ad motívumot Siligai Ferencnek, parkot, kertet festett Pilch Dezső és Gergely Imre. Markó Ernő és Kató Kálmán budapesti részletet, Erdőssy Béla brassai vásárt, Hány Gyula velencei részletet festett. Interieurt csak hármat láttunk ebben a teremben. Mind a három Koszkol Jenőé, pasztellel készült művek. A csendéletek sorozata változatos. Virágképeket küldött Bruck Hermina, Klammer Mariska, Humayer

SZLÁNYI LAJOS

TÁTRASZÉPLAKI ERDEI ÚT

EGRY JÓZSEF

TEMETÉS

Erzsébet, edényes, porcellános arrangementeket Murin Vilmos, Molnár Z. János, B. Pauly Erik.

Végezetre hagytuk az emberábrázolók sorát. A terem aránylag gazdag arcképekben. Ezeknek szerzői E. Illésné Karádi Etelka, Tatz László, Burghardt Rezső, Balló Ede, Szenes Fülöp, Endrey Sándor, Kallós Árpád, Kúffy Lajos, Frank Frigyes. Az életképek művelői közül Béli Vörös Ernőt mosónő-képek, Klammer Marrisát a «Reggel», Nadler Róbertet egy «Őszi napfény», Rudnay Gyulát egy «Kötönő», Heller Ödönt a «Nyár», Rottmann Mozartot a «Reggeli» képviseli. Neogrády Antal «És oltalmazd meg őt nekem» oly életkép, amely átvezet minket a háborús hangulatot tolmácsoló képekhez. Ez utóbbiakból is van néhány ebben a teremben. Ilyen Rudnay Gyula menekülő asszonya, Pilch Dezső «Pihenő jó barátok» című képe, Juszko Béla két csataképe. Akt sincs sok. Ami kiállításra került, az Fayl Frigyes, Csermely János, Merész Gyula, Borszéky Frigyes műve. Részben aktokkal tetézett, részben a rege hangján elmondott meseképek: Spányik Kornél «Kincses lelete», Krutsay Ferenc képei.

A terem tárgybeli különlegessége a sok állatkép. Tyúkot, kecskét, tehenet, kutyát, macskát festett Vastagh Géza, Heyer Artúr, Edvi Illés

Aladár, Kümmerle Pál, Rainerné Istvánffy Gabriella.

A hetedik terem egészen a szobrászoké. Nagyobbmértű plasztikai kompozíciók a mai viszonyok közt természetesen nem voltak vár-

HATVANY FERENC BR.

KÉKRUHÁS NŐ

hatók. De így is elég változatos műfaj-sor számol be szobrászaink téli munkálkodásáról. Van köztük néhány funerális jellegű, nevezetesen Horvai János, Horváth Géza, Kallós Ede művei. Képmást küldött Rápolti Lajos, Szentgyörgyi István, Zilzer Hajnalka, Tenkács János, Telcsné Stricker Gina, Radnai Béla, Bezerédi Gyula, Siklódy Lőrinc, Liipola György, Kapitány József, Kóbor Elek, özv. Messinger Ida, sok ezek közül tábornokok, tisztek arcképe. E háborús jelleghez közel áll Sambugnac Sándor «Győztes»-e, Kiss György «Árvái», Sidló Ferenc «Sebesült»-je. Aktok kerültek ki Ferenczy Béni,

Lányi Dezső, Zilzer Hajnalka műhelyéből. Egy tanulmányfő szerzője Farkas Béla. Egy szántóvető csoport Zala György műve. Változatos plakett-sor zárja le e gyűjteményt, Berán Lajos keze-munkája.

A kiállítás igen sokféle anyagát szíves érdeklődéssel fogadta a közönség mindjárt a megnyitás napján. A hivatalos vásárlások is megindultak még a megnyitás előtt. S így remélhető, hogy festőink, szobrászaink nehéz viszonyok közt fáradhatatlanul folytatott munkássága nem volt meddő.

ISTÓK JÁNOS

KLÁRIKA

HORVAI JÁNOS

FIATAL HŐS SÍREMLÉKE

HEYER ARTÚR

ANGORAMACSKA

MADARÁSZ VIKTOR

Művészetünk klasszikusai közül való volt Madarász Viktor, sőt a mi képiróink sorában bizonyos tekintetben úttörő és kezdeményező. Pályájának fejlődése — ha csak kissé mások lettek volna a hazai viszonyok — rendkívül termékeny lehetett volna, mert volt az ő művészetében valami, ami az akkori magyar művészetből még hiányzott s ezt a becses értéket bőven kamatozóvá lehetett volna tenni, ha a hetvenes, nyolcvanas évek művészeti közvéleményének irányítói s első sorban a kritikusok, csak némileg is megértették volna feladatukat.

Igy Madarász Viktor pályafutása elsikkadt. Nem hatott művészetünkre, ő maga pedig társatlanul érezhette magát idehaza. Madarász Viktor, a nagy tehetség, csak éppen magyar művész marad, de nem egyúttal a magyar művészet fejlődésének egyik faktora. Kívül áll művészettörténetünk szerves keretén, nagybecsű alkotásai nem illeszkednek a magyar galéria sorába, hanem maguk is rokotalapul pompáznak, elkülönítve, mint ama kötömbök, amelyeket a síkság fűvére gördített messzi hegyekről az ár.

Madarász Viktort ez év januárjának 13-ikán temettük el. Pályafutását az alábbiakban igyekszünk — főkép saját adatai alapján — röviden rekonstruálni.

Csetneken, Gömörmegyében született 1830 december 14-én. Gyermekéveit atyja, Madarász András kúriájában töltötte, a gimnázium alsó osztályait is otthon végezte s e tanulmányait Iglón fejezte be.

Közben atyja örökségi részül kapta a csetneki vashámort. Vállalkozó szellemét feltűzeltek a Pestről országgá járt gyáralapítási programok. Ő is nagyobb szabásúvá akarta csetneki hámorát alakítani. Elhatározta, hogy Pécssett vasgyárat alapít, amely az odavaló olcsó kőszénnel a Csetnekről odafuvarozott nyersvasat feldolgozza. Így lett Madarász András a Csetnek-Pécsi Vasgyár-Társulat akkor jelentékeny tőkével (200.000 ft) megindult részvénytársaságnak egyik fő-alapítójává, igazgatójává. Ez azonban szükségessé tette, hogy a Madarász-család Pécsre költözzék. Így került Viktor 1845-ben Tuladunára, ami azért érdekel minket, mert itt találkozott az első eleven festővel.

Mielőtt azonban rendszeres oktatásban részesülhetett volna a neki már akkor vonzó

CZENCZ JÁNOS

LIMANOVAI RÉSZLET

művészeti technikában, atyja kívánságára jogot tanult. Mi is lehetett volna akkortájt nemes ember fia, ha nem jogász. De a jogot is csakhamar félre kellett tenni. Kitért a szabadságharc s a tizenhét éves ifjú kardot kötött, beállt honvédek. Előbb a 41-ik, majd pedig 131-ik honvédszászlóalj-nál szolgált. Komárom-nál elfogták. De sikerült visszakerülnie a honvédekhez. Küzdött a lázadó szerbek ellen, megélte Világost. Nagy ügyel-bajjal, kocsinak öltözve menekült Csetnekre s egy ideig a szénapadláson rejtőzött el, míg végre visszakerülhetett szülei-hez Pécsre.

A fiatal jogász egy ideig ott patvaristáskodott az államügyésznél, de egyben tanulgatott egy ott élő festőnél. Ezt a festőt Pósa Gusz-

távnak hívták. Pósa pesti születésű fiatal piktor volt, Madarásznál öt évvel idősebb. 1844-től fogva Münchenben tanult, főképp arcképfestéssel foglalkozott. Nem volt jelentékeny tehetség, de a rajzolás, festés elemi fogásait jól megtanulhatta tőle Madarász is. Főképp pedig kedvet gyűjt-hatott a fiatal jogászban arra, hogy rendszeresebb kiművelés céljából valamely akadémiát keressen fel. A választás Bécsre esett.

1851-ben érkezett Bécsbe s előbb az Akadémián, majd 1856-ig a sokkal szabadabb szellemű Waldmüller-féle magániskolában tanult. Hamar megbecsülték tehetségét s oly jó bizonyítvánnyal lepték meg, hogy ennek révén Madarász megmenekült a négyesztendős kényszer-katonáskodástól.

Itt, Bécsben, egészen kezdő korában, festette meg első kompozícióját. Semmi sem jellemzőbb mint az, hogy ez a kép történelmi kép volt s tárgya: Thököly álma. Ezzel mintegy eljegyezte magát a magyar történelmi művészetnek, amely-hez hű maradt mindvégig. És a tragikus

él, amely az ifjúkori (hagyatékában ránk maradt) művén átvillan, későbbi történelmi képein is fellángol.

De mennyivel hatalmasabb erővel!

Erejének ezt a szabadabb kibontakozását azonban nem Bécsnek köszöni. Bécs langyos

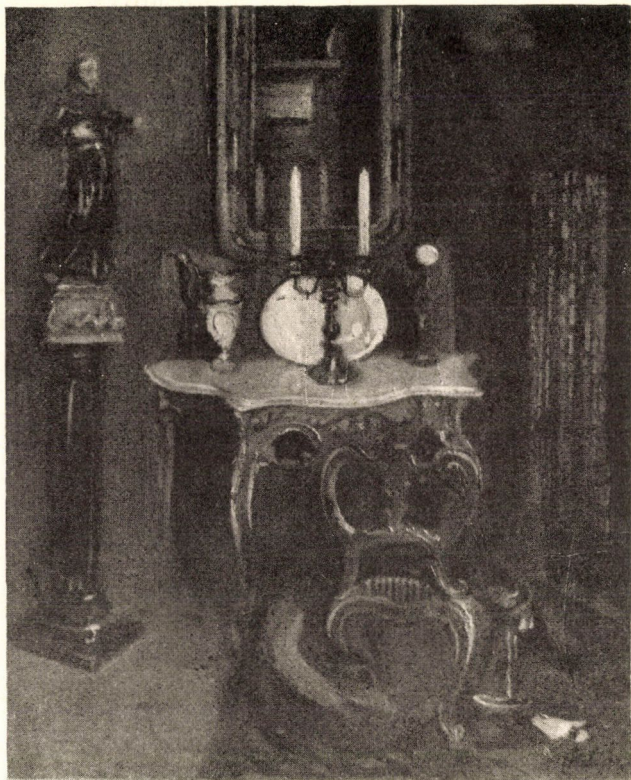
EDVIILLÉS ALADÁR

BORULÁS

művészete nem adott neki megfelelő légkört. Párisba ment tehát s ott az École des Beaux Artsnak s Léon Cognietnek lett tanítványa.

Az akkori Páris művészettől pezsgő élete felvillanyozta. Hévvvel, tűzzel tanult s mindjárt nagyméretű kompozíciókhoz fogott. Csupa történeti, csupa magyar, csupa tragikus tárgy. A fiatal festő, aki egy összeomlott szabadságharc romjai közül jutott a messi Nyugatra, szíve egész keservét kiönthette e vásznanak. 1859. befejezte a «Zrinyi Ilona a vizsgálóbíró előtt» és a «Hunyadi László sirtása» című műveit (mind a kettő a Szépművészeti Múzeumban). S már ekkor dolgozott az 1860-ban befejezett «Zách Felicián» c. képén. Mind a hármat kiállította az 1861-iki Salon annuel-en s a Hunyadira megkapta az aranyérmét.

«Nem akarok dicsekedni — írta — de én voltam az első művész nemcsak Magyarországon, de a monarchiában, akit ez a kitüntetés ért. Ez a siker egyszerre ismertté tett engem Párisban, bejutottam a legelőkelőbb társaságokba. Akkor hívtak meg magához Neuillybe a leghíresebb francia kritikus, Théophile Gauthier. Az a Neuillyben

BEDNÁR JÁNOS

VÖRÖS SZOBA.

töltött délután egy káprázatosan szép kört nyitott meg előttem. Minden csütörtökön hivatalos voltam Neuillybe, ahol Páris irodalmi és művészi kiválóságai találkoztak.»

A nagy siker újabb alkotásokra tüzelte. Már 1864-ben készen volt a «Zrinyi és Frangepán» (Szépművészeti Múzeum), de közben kapott arcképmegrendeléseket is, így például megfestette Thierry Amadét, a világhírű történetírót sőt festett vallásos tárgyú képet is: Krisztust az olajfák hegyén, amelyet a Saionban állított ki. Hamar vevője is akadt, még pedig Eugenia császárné személyében.

Még 1870 előtt festette meg «Teleki Blanka

KÉZDI KOVÁCS LÁSZLÓ

LESZÁLL AZ EST

BRUCK MIKSA

INTERIEUR JÁNOS FŐHERCEG
ORTH KASTÉLYÁBÓL III.

a kufsteini fogságban» c. képét Teleki Miksa számára, még pedig mesterének, Cognietnek ajánlatára, azonkívül Rákóczi fogságát, amelyhez Grosboisban Matild hercegnő közbenjárására tanulmányozhatta Rákóczi naplóját, amely akkor még felbontatlan ládában hevert a Bibliothèque Nationaleban. Rákóczi hőn szeretett hőse volt, erős felvidéki faji érzése ellenállhatatlanul vonzotta hozzá s hiába töltött Párisban éveket: a magyar mult e bűvös, bánatos képei hazajártak hozzá. E multat a festő nyelvén megszólaltatni, holt betűkből élő valót teremteni, — illuziót adni a magyar multról, ez volt lán-goló vágya.

Illuziót adni, — valóban ő az első magyar festő, aki ezt a festői programot tette váltja. Ide segitette Páris, ide

a tulajdon tehetsége. Az előtte élt magyar, de meg a bécsi festőkkel szemben is talán ez volt legnagyobb ereje. Mert igaz, a többi magyar képíró is festett már előtte «régit dalt régi dicsőségről». De hol maradt illuzió-keltő erejük? Amint sorra nézegetjük valamennyit, az a benyomásunk kél, hogy tulajdonképpen nem egyebek óriásira nagyított csendéleteknél. Hiszen a Madarászt megelőző magyar történeti képeken is van mozgalom s van tragédia, egész csaták zajlanak le. Mégis hideg nyugalom szól róluk hozzánk. A csaták heve polgári múgonddal van megfestve, gombról-gombra, pitykéről-pitykére: a ló patkószöge épp oly szabatos csínnal, mint a hősök lobogó fűrtjei. A bürö beretvált józan-sága elhesseget minden hangulatot. De vessünk egy pillantást arra a homályból elényúló menyasszony kezére, amely koszorút helyez Hunyadi holttestére s megértjük, mily más lélek, mily más festői szándék bontakozik ki ezen a képen.

A kemény szög, amelyet a fehér lepellel leborított holttest vízszintese ad a fehér gertyák függélyes vonalával s a fény, amely bele-suhan ebbe a zord geometriába: meglepő fes-

BACHMANN KÁROLY

CSENDÉLET

tői elemek, amelyekhez foghatót nem ismert egész Bécs, de még kevésbé a bécsies magyar festők. Madarász képei hozzájuk mérve merész újítások, amelyeket sem az akkori Bécs, sem az akkori Pest meg nem érthetett. A kritika legkevésbé, mert az művészeti dogmákat vallott, akadémikus aranyigazságokat szerkesztett magának s ami ezeknek meg nem felelt, az nem volt művészet. Eszükbe sem jutott, hogy különféle művészeti irányoknak egyforma a jogosultságuk, mihelyst egyszer művésziek. Erre a magaslatra akkor még nem jutottak sem a mecénások, sem a művészeti írók.

S itt kezdődik Madarász fényesen megindult művészi pályafutásának tragédiája.

Párisi sikerei után ugyanis, állítólag egy magyar mágnás biztatására, elhatározta, hogy hazatelepedik. 1870 elején csakugyan Pestre is költözött. Szükség lehetett rá idehaza, családja körében. Atyja már túl volt a hetvenen s ipartelepei, nagygyá vált üzletei megkívánták, hogy

BENCZUR GYULA

DONNER KÁLMÁN ARCKÉPE

SZENTGYÖRGYI
ISTVÁN

DR. KLIMA ILONA
PORTRÉJA

fiatalabb erők is segítsék. Madarász Viktor talán azzal az elhatározással jött haza, hogy kissé segít élemedett atyjának, idejének javát azonban a festésnek szenteli. Hazajött tehát fiatal feleségével s eleinte egy kisebb teremben dolgozott, amelyet a Tudományos Akadémia ajánlott fel neki a saját palotájában. Nemsokára rá kényelmes műterem-házat épített magának a Városligeti fasorban: az első igazi festő-műtermet Budapesten.

Idehaza megelőzte a híre. S jött nemsokára az első siker is. Pályadíjat nyert a «Bethlen Gábor tudósai körében» c. vázlattal s 1872 augusztusában a kormány megbizta e kép kivitelével, 3000 frt tiszteletdíjat biztosítva neki. A kép azonban nem tetszett. A németes ízű művészeti közvélemény idegenül állott vele szemben. Igazi erényeit meg sem értették. Más csapás is érte. 1873-ban meghalt az atyja. A csetneki, pécsi ipartelepek s a budapesti ércárúüzlet gondozó kezekre szorult. Madarász Viktor maga látott hozzá ez ügyek rendezéséhez, a régi begyakorolt személyzettel. Közben

új műtermében folytatta a történelmi képek festését, de már abban a tudatban, hogy nem talál megértésre. Megfestette az ónodi országgyűlést, «A szultán követe Izabella királynőnél» c. kompozícióját. Az utóbbi is meglehetősen fanyar fogadtatásra talált. Minderre Madarász nem volt felkészülve. Ha keményebb, nyakasabb ember, ha csak tizedrész annyi dac rejtőzik benne, mint Courbet-ban: felveszi a harcot a közvéleménnyel.

De Madarász nem volt küzdelemre való. Karja ellankadt. Ritkán nyult ecsethez, inkább ipari vállalatok érdekelték. Kereskedő lett tehát, mint ahogy Borsos József, szintén nagy talentum, korcsmáros lett. Felesége halála (1883) is mélyen lesújtotta. Néha még kiállított, sőt a millenniumon aranyérmét is kapott az Izabella-képre. Mégis azt mondhatjuk, hogy meghalt volt benne a festő.

Madarász hazajött Párisból s várható lett volna,

hogy tehetségével, festőibb felfogásával új vért juttat művészetünkbe. E helyett ő maga is el-sorvadt idehaza.

S a sors üldözése tovább folyt. Hűtlen alkalmazottak romlásba vitték. Bezárult a főutcai Madarász-bolt, gazdát cserélt a Madarász-villa. Az öreg művész, hogy megélhessen, kénytelen volt újra kezébe venni az egykor diadalmos ecsetet. De már nem volt meg régi ereje. Meghatottan néztük «A koldús sírja» c. festményét, amely éppen akkor készült (1910), midőn művésztársai nyolcvanadik születésnapját ünnepelték a kelenhegyi-úti műteremházban bérelt műtermében. Egy kicsit szimbolikus is volt e kép...

Kapott szép ünneplő szónoklatokat és egy kis budai trafikot is. Mert a szónoklatokból nem lehet megélni. Aztán 1917 január 10-én szép csöndesen meghalt. Ime, egy nagy magyar tehetség egyszerű története. LYKA KÁROLY

WÁGNER GÉZA

AZ EGYETEMI TEMPLOM
TÉLEN

VAJDA ZSIGMOND

RADÓ LEÓNÉ ARCKÉPE

MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BR.

PIHENÉS

FERENCZY KÁROLY

Művészi munkálkodásának java idejében távozott örökre körünkől Ferenczy Károly. Még az év legelején két fiával és lányával együtt mutatta be legújabb képeit gyűjteményes kiállításban s a Ferenczy-család ez együttes bemutatkozása búcsú volt, a legszomorúbbak egyike, amelyben legújabb művészetünk istenhozzádot mond egyik vezetőmesterének. Ferenczy Károly művészete nemcsak belső értékénél fogva nevezetes, hanem ama hatás révén is, amelyet — a nagybányai mesterekkel együttesen — képírásunk fejlődésére és erkölcsére gyakorolt. Ha valaki, úgy Ferenczy Károly és köre mutatott férfias példát arra, hogy a festő önmagának és művészetének legelső sorban kérlelhetetlen őszinteséggel tartozik, azaz semmi-féle melléktekintetet nem véve figyelembe, egyesegyedül a meggyőződésének adjon kifejezést. Ez oly természetesnek látszik, pedig akkor, amidőn Ferenczy s barátai a művészet küzdőporondjára léptek, naivnak, nevetségesnek, céltalannak minősítették. Ferenczy s a művészek ama csoportja, amelynek hitvallásáról éppen Ferenczy képei révén szerezhetett a közönség legszaporábban tudomást, évek során meg is

sínylették ezt a férfias állásfoglalást. Nem kellett sem a közönségnek, sem a kritikának, sem a művészeknek. Nagybányára visszavonulva, mint valamely kiközösített társaság dolgoztak sérényen, in partibus infidelium, egyikük-másikuk a szentnek vallott művészi célra áldozta egész vagyonát és éveknek kellett múlniok, míg végre megérhették a napot, amelyen az ő művésztükét is művészetnek fogadta el a közvélemény.

Persze, az elismerés e napjától fogva koszorúval fonta körül Ferenczy nevét is a hír. Szinte máról holnapra ösmerték el modern művészetünk egyik legkitünőbb vezérének, jöttek az aranyérmek, muzeális vásárlások, az amatőrök rávetették magukat képeire, tanára lett a Képzőművészeti Főiskolának. E sok dísz sem ingatta meg Ferenczyt. Azt a művészetet, amelyet már a számkivetésben helyesnek ösmert fel, módszeresen fejlesztette tovább s annak folyamatos alakulására sem a kezdet balsikerei, sem utóbb a sok elismerés nem volt a legcsekélyebb befolyással sem. Tehetségét tudatosan fejlesztette tovább, minden újabb képe szervesen illeszkedik a sorba, nincsenek kitérések, félrebillenések: az organikus élet fejlődésmentének képe az.

Egy ily mester halála, aki valóban fordulatot idézett fel művészetünk történetében, két-

UDVARY GÉZA

FIRENZEIEK

szeres veszteség ránk nézve. Nagy értékkel lettünk szegényebbé, vigaszul csak az szolgál, hogy alapvető elveivel, amelyek tovább élnek, meggazdagodott a művészetünk. Értékes hagyatéka, amelyet dúsán tetéz mesteri műveinek nagy sora.

Ferenczy Károly művészeti stílusát, annak fejlődését a «Művészet» 1905. évfolyamában elemezte s mutatta be Meller Simon. Akkor egy sor művét is reprodukáltuk, azonfelül épp e folyóiratnak módjában volt különböző évfolyamaiban a mester ritka szépségű rajzait is reprodukálni. Most már csak az a fájdalmas feladat vár ránk, hogy nekrológiaképpen életrajzi adatait jegyezzük ide.

Bécsben született, 1862 február 8-án. Atyja az erdélyi vasút főigazgatója volt, anyja Graenzenstein Ida. A Ferenczyek krassómegyei hivatalnok-család volt, tagjai közül többen dilettánskodtak. Ferenczy Károly Budapesten és Sopronban végezte a gimnáziumi tanulmányokat. Aztán Magyaróvárra került a gazdasági akadémiába s két évig gazdálkodott atyja krassómegyei birtokán. Egy római útja (1884) döntő jelentőségűvé lett; elhatározta, hogy festő lesz. Raj-

zolni kezdett, a következő évben folytatta ezt Münchenben, 1886. pedig Nápolyban. Nápolyból Párisba került s ott 1887—89. a Julian-iskolában Bouguereau-nak és Tony Robert-Fleury-nek volt tanítványa. Ekkor, 1888. jelent meg először budapesti kiállításon, de nem mint festő, hanem mint gyűjtő, kiállítván néhány birtokában levő régi képet. Már a következő évben a kiállítók sorában találjuk: Kallós Ede arcképét s virágokat gondozó lányokat állított ki, e művek a Bastien-Lepage-féle tiszta naturalizmus bélyegét viselik magukon. Ebben az évben Budapest mellett, Szentendrén telepedett le, ahol négy évet töltött. Itt festette meg a többi közt a Válast, a Tékozló fiút, a Vidéki hordárt, a Kavicsot hajigáló fiúkat, a Plakátok előtt, a Szarvaskertben c. műveit, az utóbbit a király vette meg.

Szentendrei szorgalmas munkálkodása közepette érezte, hogy még messze tart hő vágyától, a természet megismerésétől. Beható, rendszeres tanulmányokkal kívánt e fogyatkozásokon segíteni. 1893. tehát Münchenbe költözött, ahol három éven át vasszorgalommal dolgozott. Itt került összeköttetésbe, itt kötött benső barátságot a fiatal magyar festők ama körével, amely akkor Hollósy Simon köré sereglett s később a bánya művészek néven vált ismertté. A müncheni munka, a lelkes festőifjúsággal való állandó kapcsolat egyszeribe frissé, élénkké változtatta művészetét, amelynek ez időszakát nagyon jellemző szép terméke a Madárdal (1893), amely utóbb a Szépművészeti Múzeumba került. Finom tónusaival, tiszta színeivel, egységével újszerű az ő műveinek sorában. 1894. ki is állította több arcképpel s a Kertben c. plein-air-képpel együtt a Múcsarnokban. De nem vették észre. A következő évben Münchenből a budapesti kiállításra küldötte Somssich József és Csók István arcképét, az Olvasó lányt, a Tyúketetést és Ádámot, az újabb akt-tanulmányozás ez érdekes példáját. Ezekkel sem hatott. Mikor 1896. Hollósy Simon Budapesten járt s mindenkit a millenniumra való felkészülődés foglalkoztatott, Hollósy müncheni körében Réti és Thorma kezdeményezésére felvetődött az a gondolat, hogy Hollósy iskolája a nyarat Nagybányán töltsen s ha ez a kirándulás beválik, a müncheni iskola minden nyarat Keletmagyarország e szép vidékén töltsen. A gondolat testet öltött s számos ne-

hézség legyőzése után a Hollósy-iskola 1896. csakugyan átköltözött Nagybányára. A terv megtetszett Ferenczynek is, aki habozás nélkül állt a hazavándorlók sorába s velük május 6-án Bányára érkezett.

Ez az út döntő jelentőségűvé lett nemcsak Ferenczy művészetére, hanem egész újabb művészetünkre is.

Azóta ugyanis állandóan Nagybányán töltötte a tavaszutót, a nyarat s az őst és csak a téli hónapokon át tartózkodott Budapesten. Egészen benne élt a szabad természetben, szeretetteljes atyafiságot kötött vele, minden művének alap gondolatát azokból a sugallásokból merítette, amelyeket oly gazdagon juttatott neki e környék hegyes-völgyes, virágos, dús alakulású tája.

Mindjárt az első években megfestette itt a Királyok hódolását s a Lovak a vízben c. képeket, aztán a Hegyi beszédet, a Favágókat, az Esthangulat lovakkal, Hazatérő favágók, a Józsefet eladják testvérei, Ábrahám áldozata című képeket, sok mással egyetemben. E képek egy része látható volt a nagybányai művészek első kiállításán 1897., amelyet a közvélemény kétkedéssel, sokan rosszindulattal, a kritika egy része támadással fogadott. Ferenczy azonban rendületlenül tovább haladt a megkezdett úton. Festése frissebbé élénkebbé vált: a természettel való állandó kapcsolat új s újabb meggazdagodást jelentett a színek hajszálfinom változatainak kiaknázására, a természet szabadon adott költészetére épített műveinek. Közben, 1900. Párisban érmet kapott s ez évben Budapesten is elismerés érte: a Műcsarnokban az Esthangulat lovakkal c. képére megkapta a Ráth-díjat, egy évvel rá az Ábrahám áldozatára az Ipolyi-díjat.

Ezidőtájt újabb fejlődést jelent művészetére a szín erejének erősebb hangsúlyozása. Jelentkezik ez első sorban a Cigányok c. képén, amelyen a finoman összeszótt reflexek színjátékát a szín világító ereje, tüze helyettesíti. Ferenczy, aki a nap minden órájában festette a nagybányai tájakat, a természet-kínálta színt mint alapvető faktort kezdte erősebben tanulmányozni. S most már kompozíciót is gyakran erre az elemre építette. A Fürdő fiúk, Márciusi est (Lipótvárosi Kaszinó díja), a Tél

ZEMPLÉNYI TIVADAR

ANYA GYERMEKÉVEL

(amelyet a Művészetben való színes reprodukcióra készített) főbb termékei az 1902. évnek. Sikere nagy és teljes lett annak a gyűjteményes kiállításnak révén, amelyet eddig festett műveinek nagy részéből 1903. mutatott be. Ez volt egyben az első magyar gyűjteményes kiállítás. Ez alkalommal jellemezte önmaga a művészetét a kiállítás számára írt pár sorban a következőképpen: Kolorisztikus naturalizmus szintetikus alapon.

Ezt az utóbbi kifejezést külön is ki kell emelnünk, mert Ferenczy művészetére évről-évre egyszerűbbé vált, összefoglalóbbá lett s képfelepítése a szín és általa adott folt elemének hangsúlyozásával a dekoratív hatás felé indult.

1904. festette meg a Festő és modellje c. képét s ezzel bővebb teret kezd kapni műveinek sorában az akt. Ez akt-képek, amelyeket holtáig egyre fokozódó kedvvel festett, inkább a téli, budapesti munkálkodásának voltak termékei s ha eleinte inkább a szín gazdagságát szólaltatták meg, később mindegyre a vonal finom lendülésű futamát éreztették s

ebben Ferenczy nagy rajzművészete kiváló módon jutott kifejezésre. E mellett Nagybányán is, Budapesten is bőven festett arcképeket, halk szavú, előkelő képeket, amelyek csakhamar nagy becsülésre találtak a budapesti amatőrök körében.

Sikerei is bővültek. 1904. St. Louisban, 1905. Velencében és Münchenben kapott érmet s ugyanezen évben tanárnak hívták meg a Képzőművészeti Főiskolára. 1912. gyermekeinek csoportarcképére, amely «Testvérek» c. alatt szerepelt a Múcsarnokban, állami aranyérmet kapott, egy évvel utóbb elsőosztályú érmet Münchenben. 1914. egy női akjtára a Vaszarydíjat, 1915-ben a Pietàra a Társulati díjat kapta.

Ferenczy Károly mint rajzoló is kiváló munkákat hagyott hátra. Mindjárt Nagybányán való letelepedése első évében a bányai festők néhányával illusztrációkat rajzolt Kiss József költeményeinek díszkiadása számára. Tőle való az első magyar művészi plakát is. Rajzainak néhány a Szépművészeti Múzeum kézirajz-gyűjteményét díszíti.

Akik nemcsak műveit, hanem az embert is ösmerték benne, kettős veszteséget fognak érezni halálán. Nemes, kissé zárkózott, halk szavú, minden ízében tökéletes műveltségű férfiú

volt. A szó jobbik értelmében vett arisztokrata lélek, aki soha semmibe sem elegyedett, ami köznapi, plebejusi, felszines vagy piaci volt. Semmiféle piktör-politikában nem volt része. Élvezője volt a finom irodalomnak, kedvelője a nemes sportnak, a szép szőnyegnek, porcellának: ilyenekből formálta napi környezetét. Éles ítéletű, jó pszichologus, véleményét kérés nélkül nyilvánította. Semmitől sem húzódott inkább, mint a középszerűségektől s minden olyasmitől, ami nélkülözötte a szépséget. Ezzel ékesítette életét meghitt családi körében: gyermekeit is így nevelte s valóban bizalmas barátaiként bánt velük. Finom, választékos formái alatt kemény kitartás és akaraterő élt. Nagy önzetlenségét s az anyagi előnyök iránt érzett közömbösségét semmi sem jellemzi jobban, mint az, hogy ő is, mint Réti és Thorma, évek során át minden anyagi érdek nélkül ingyen korrigált a nagybányai festőiskolában. A művészet szent elvei kedvéért, meggyőződésből, finom kötelességérzetből tette. Annak a művészetnek kedvéért, amelyet mindenk felett valónak tartott, amelynek életét szentelte s amelyet ő is gazdagabbá, nemesebbé tett.

Elhunyt Budapesten, hosszas szenvedés után, 1917 március 18-án.

KOMÁROMI KACZ ENDRE

EMBEREK A TEMPLOMBAN

TURY GYULA

INTERIEUR

KRÓNIKA

A kiállítások egész sorozata van mögöttünk, jelentőség, színvonal dolgában különböző művészi eredményeket, sikereket és próbálkozásokat magába foglaló. A kritikának egyikről több, másikról kevesebb mondanivalója lehet, annyi azonban bizonyos, hogy ha áttekintjük azokat a dátumokat, amelyekhez az elmúlt hónapok vernissage-ai fűződnek: egy szempontból, a maguk egészében csakis örvendezést kelthetnek. Ez a szempont a magyar művészi élet zavartalan folytonossága, elevensége és aktivitása, amely a mai idők dacára sem mutat megcsökkent életerőt és megroppant ambíciót, jóllehet már voltak oly szimptomák, amelyek nélkül adtak tápot a pesszimista érzésnek. A művészek, akiknek nemcsak hivatásuk, hanem életelemük a produktív munka: dolgoztak, nem kevesebbet mint máskor, az ante bellum folyt napokban. Ebben a kulturális gyarapodásunkat szolgáló tevékenységben, sokáig pihenni nem tudó ecsettel részt vettek azok is, akik a polgári ruhát harctéri uniformissal cserélték fel, s akár a sajtó-hadiszálláshoz, akár parancsnokságokhoz beosztva teljesítettek katonai szolgálatot. A festőműtermekből és szobrászműhelyekből friss, új anyag bőven került elő, a kiállítá-

sok rendezői nem panaszkodhattak, hogy hiján vannak a művészi termésnek, egymást érték a bemutató napok, sőt nem egyszer volt oly időpont, amikor már torlódtak. Mellesleg jegyezve meg: az ily fajta torlódás legyen a jövőben is legkisebb baj.

A közönségnek a művészi termeléssel való kapcsolatáról sem mondhatjuk azonban, hogy nem elég intenzív s kívánni valót hagy hátra. Sőt bizonyos szempontból azt mondhatjuk, hogy itt nagyobb és meglepőbb a változás, mint a mit valaki egyáltalában feltételezhetett. Erről a jelenségről, a kiállítások látogatottsága beszél, s a művásár, a műtárgyak árfolyama. Örvendezéssel állapíthatjuk meg, hogy a kereslet soha sem volt nagyobb, mint napjainkban, sőt az igazság az, hogy ezen a ponton a magyar művészet multja a mai állapotot még csak meg sem közelíti. Főirányában ez a kereslet ugyan régi holmik felé fordul, történeti multú festmények, iparművészeti tárgyak után, még pedig oly heves érdeklődéssel, hogy az már mohóság, s kritikátlanságát és minden áldozatra való készségét illetőleg, egyenesen szellemi járványnak nevezhető. Illusztrációja ennek például az, hogy míg a háború előtt alig két-három komolyabban számbavehető régiségkereskedés volt a fővárosban, addig most az elmúlt év folya-

TATZ LÁSZLÓ

ARCKÉPTANULMÁNY

mán harminc oly boltot számlálhatott össze a statisztika, amelyek cégtáblájukon a «kép és régiség» hangzatos felírást viselik. Ebből a régi után törekvő vágyakozásból s az új vásárlók bizonyos kontingensének természetrajzából következik az is, hogy a műtárgy-hamisítás arany napokat él, valósággal nagyipari arányú, hogy csereforgalmunk a külfölddel, különösen Béccsel sohasem volt oly élénk, mint ma. De ha a mi szempontunkból ez a jelenség dominánsabb szerepű, mint amennyire az antik-kultusz kívánatos, sőt őszintén szólva túl megy a józannak nevezhető határokon: azért a friss, a modern művészi termés is hamar talál utat a közönséghez, talán hamarabb s mindenesetre nagyobb összegeket jelentő mértékben, mint bármikor. Azok a művészi intézmények, amelyek e termést falaik közt bemutatják, propagálják, adminisztrációjukat lebonyolítják: egy-egy kiállításukat oly eredménnyel zárják, ami a háborút megelőző időben, a fél szezont négyöt kiállításának eredményével ér föl. Az az állapot, amikor modern mesterektől is lehetett pár száz koronáért érdemes munkát vásárolni, tegnapi mára eltűnt. Míg azelőtt csak egy-két

kiválasztott, társadalmilag s hivatalos részről is szankcionált sikerű művész festményei mozogtak a tízezer koronás vételáron: ma ez a jobb márkájú, elite képeknek általában átlag-ár, s oly mester képei például, mint Szinyei Merse, húszezer koronáért találhatnak vevőre.

Ennek a gyors és meglepő metamorfozisnak, természetesen több oka van. Azt ugyanis tévedés volna hinni, — habár végeredményben az egész jelenség örvendetes — hogy egyenes összefüggés van itt a műértelem, a művészet iránti benső, spontán kívánczóság növekedésével. Számba kell venni mindenekelőtt a háborús pénzhiányt, azt az általános tendenciát, amelylyel a társadalom egész vonalán ez a bőőség, a háborús vagyon ingóságokban és ingatlanokban keres elhelyezést. A kereslet másik oka, hogy meglehetősen nagy számmal kerültek új elemek a társadalmi elhelyezkedés oly légkörébe, ahol a jelszó az, hogy a «műveltség kötelező» s ha számukra e jelszó csak most lett aktuális: a műveltségi látszat fentartása érdekében kénytelenek, még kelletlenül is, bizonyos adót leróni képek és műtárgyak fejében. De van aztán a kiállítások változatlanul élénk látogatottságának és a műalkotások bírhatóságának, a velük való megsokszorozott kapcsolatnak oly oka is, amely már morális, összefügg a polgári életet élők, sőt a frontról hazatérők háborús lélektanával. Ugyanúgy, mint az irodalom terén történő példátlan könyvsikerek sorozata, aszínházaknak, hangversenytermeknek, általában minden rendű és rangú szórakozóhelyeknek megtöltése. Ez az áradat már oly mohó, hogy az ellenszolgáltatásokkal szemben, amiket kap, szinte már minden skrupulus nélküli, mindazonáltal nem mondható, hogy egyedül a színvonalalattiság él úgynevezett virágzó napokat, s a fogyasztást a hadikonjunkturák szerencsés embereinek izlése meríti ki, jóllehet kétségtelenül befolyásolja. A jó könyv aránylagosan szintúgy kelendő, mint a silány, a hivatott kéztől festett kép ugyanúgy talál hamar gazdára, mint a csillogó tákalmány s a jó kiállítások termei nem konganak, szemben a gyengébbek élénk forgalmával. A motívum egyformán az, a szellemi élet világában: szabadság mindattól, ami a háború szakadatlanul tartó valóságára emlékeztet. Egy-két évvel ezelőtt azt hittük, úgy éreztük, hogy a csendélet, a derült portait, a test ideális szépségét zengő márvány

hangos anachronizmus. Ma ezek az emberek részéről valóságos nosztalgia tárgyai, de véleményünk szerint a maga elterjedtségében és élénkségében ez a vágyakozás nem par excellence esztetikai eredetű, nem a művészet iránti fogékony értelem örömeit vezeti le, hanem azt a lelkiállapotot, amely folyvást maga fölött érzi a végzet kezét: a háborús idegességet.

*

A kiállítások krónikáját a «Művészet» mult számában, november 19-én hagytuk el: folytatva most e beszámolót, időrendben először azt a tárlatot kell megemlítenünk, amelyet a «Magyar Akvarellisták és Pasztellfestők Egyesülete» rendezett. Az Egyesületnek fennállása óta ötödik kiállítása volt a majdnem négyszáz darab munkát számláló kiállítás, amely november 20-án nyílt meg a Nemzeti Szalon termeiben. A címben kifejezett akvarelleken és pasztelleken kívül tekintélyes számban találtunk tuss-kréta-ceruza és tollrajzokat, a kilencvenhat résztvevő közt pedig a magyar grafikai művészet ismert nevű és jeles kvalitású művelőit fedeztük fel. A kiállítás komoly színvonalát mindenekelőtt Nagy Sándor vízfestményei reprezentálták, Glatz Oszkár delikát finomságú pasztellrajzai, a fiatal Beron Gyula egész kollekcióit kitevő lapjai, Kőrösfői-Kriesch Aladár, Dobai-Székely Ador vízfestményei. Nádler Róbert, az akvarell nyelvén távoli vidékek festői pontjairól adott lejegyzéseket s megemlíjtük még Bardócz Árpád, Baransky E. László, Barta Ernő, Rauscher Juliska, Senyei József, Wágner Géza, Pogány Villy, Szlányi Lajos, B. Undi Mariska, Boem Ritta vízfestményeit és pasztelljeit.

*

A Ferenczy-család kiállítása november 22-én nyílt meg az Ernst-múzeumban, amely Ferenczy Károly nemes márkájú képei mellett, Ferenczy Valér, Béni és Noémi műveit mutatta be. E krónika csak hűen alkalmazkodik a valósághoz, amikor azt mondja róla, hogy esemény-számba ment, a legjobb ízlésű közönség találkozott falai közt, ahol bőségesen nyílt

RUDNAY GYULA

MENEKÜLŐ ASSZONY

alkalom tanulmányozni a művészmunkában való elmerülés termékeny perceit.

Ritka jelenség más, nagyobb és szerencsésebb kulturális multú nemzetek képzőművészetében az, ami a Ferenczy-család: az apa mellett, aki modern pikturánk kialakításában immár vitathatlanul történeti jelentőségű, a három fiatal sarj, akikben egyenest folytatódik az apai rátermettség. Valami kivételes öröklődés van itt jelen, sehol egy pillanatra sem mutatkozik a művészi Herbertizmus árnyéka: az apa csak az a forrás, amelyből három különböző irányban, friss erek törnek elő. Az a látvány, amit a Ferenczy-család nyújt, nemcsak a művészet kultuszára vall, amely itt magától értetődően van otthon, hanem a művészi aktivitás, az alkotó erő bőségére és elevenségére, ami egyformán hivatottan, de természetében különbözően nyilvánul Ferenczy Valér rézkarcaiban, Ferenczy Béni szobraiban és Ferenczy Noémi szövött munkáiban. E fiatal Ferenczyek az apa

KLÉH JÁNOS

SZOLNOKI RÉSZLET TÉLEN

eredményeiből csak tanulnak, művészetének állandó közelségéből csupán inspirálódtak, de nem belőle élnek. A név csak rájuk maradt dekorum, amelyet joggal viselhetnek büszkén, de szárnyra nem ez segíti őket.

Ferenczy Károly számra nézve nem nagy, de minden ízében jellemző gyűjteményt állított ki, egyéni művészetének válogatott darabjait. Régebbi és újabb munkák voltak köztük, tanulmány, befejezett festmény, leginkább arckép, aztán akt, tájkép. A közönség nem tudta, de a mesterük már nagyon beteg volt s Ferenczy Károly, az ember ma már az emlékezésé, az épen az utóbbi időben új festői célok felé törekvő művész a múlté. E folyóiratban, más lapon nekrológot talál életéről és munkásságáról az olvasó, ami fölment attól, hogy az Ernst-muzeumban kiállított munkái alapján, ha csak helyünkhöz képest is, foglalkozunk művészetével.

A fiatal Ferenczyek közül Ferenczy Valért a komoly művészet iránt érdeklődő közönség már ismeri. Szubtilis festői természetét, a színek és tónusok finom latolgatására épült stílusát, az Ernst-muzeumban egész sor akvarellen és olajfestményen szemlélhettük, amelyek mind

a természetből merített optikai hatásokat közöltek. Ezenkívül azonban képességének másik oldaláról is bemutatkozott: grafikai lapokkal, rézkarcokkal, amelyekből most állított ki nagyobb kollekciót először. Egyszer a fantasztikum világából valók ezek a rézkarcok, csupán természeti megfigyeléseket mondanak el, de mindig a forma keresésben merülve el, annak érdekességeit, árnyalatait igyekeznek kifejezni. Ferenczy Valér ezen a téren sok várakozást kelt, a benyomásunk az, mintha a grafikai szerszám jobban kezébe esne, mintha itt elementárisabban fejeződne ki művészi képessége, mint festményein. Ferenczy Béni szobrász. Az Ernst-muzeumban, most ismerhettük meg első alkalommal közelebbről. Mindarról, amit kiállított, szigorú disciplinán nevelt tudás volt leolvasható, stílus-érzék, amely fában, bronzban, terrakottában egyaránt az anyag ősi törvényéből indul ki, számol lehetőségeivel és határaival, a komponálási módja nem festői, nem akad meg esetleges részleteken, nagy összefüggéseket, formai egységeket igyekszik hangsúlyozni. Ha útja, fejlődése így folytatódik tovább, mint amilyen frappáns volt bemutatkozása: a magyar szobrászat jövőjének Ferenczy

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV

OLASZ TÁJ

Béni erős, számottevő embere lesz. Ferenczy Noémi gobelinjei ugyanígy meglepetést keltő darabjai voltak a kiállításnak. Gobelinjei valóságos dicshimnuszai a munkában elmerülő lélek örömeinek, a fonal matériájával színes leányálmokat realizáltak, dekoratív megjelenés, ornamentális előadás tekintetében teljesen egyéni termékei egy gazdag képzeletnek.

*

A Szépművészeti Múzeum grafikai osztálya december 9-én nyitotta meg XXIII. kiállítását. Ezúttal angol mezzotinto-metszetek kerültek sorra, az Eszterházy-gyűjteményből valók. Százhetvenegy lapot tett közszemlére a múzeum, a főleg festői hatások, színes finomságok visszaadására fölülte alkalmas mezzotinto-technikának egész sereg klasszikus szépségű termékét. A XVIII. századnak szinte minden ismert, jeles angol metszője felvonult e mezzotinto-galériában, a mely háromnegyedrészben Reynolds festményeinek grafikai átültetését hozta elénk. Legtöbb metszettel Smitht, Dickinsont, Fischert, Watson, Greent, Mc Ardellt, Dunkartont, Hustont

reprezentálta a kiállítás, amelyet dr. Hoffmann Edith rendezett.

A Szent György czéh XXXII-ik aukciója december 17-én folyt le a czéh helyiségében. Mint rendesen, ezuttal is iparművészeti holmik voltak többségben, főleg magyar keramikai tárgyak (habáni, stomfai, bélaházi, tatai, dejki, bakabányai fayence-ok), a képek sorában láttunk egy Lawrence féle női arcképet, Walter Crane vízfestményt stb., s egy pár modern iparművészeti munkával, nagyrészt batikokkal szerepelt az aukción Kántor Kata.

A Könyves Kálmán szalonjában Márton Lajos munkáit láttuk, amelyeknek kiállítása december 22-én nyílt meg. A háromszáz lap túlnyomórészt tollal, ceruzával csinált illusztratív rajz volt, amelyeknek egyrésze ifjusági könyvekben, folyóiratokban reprodukálódott. Márton Lajos ötletesen, könnyen, szolid tudással rajzol. Az ifjuság körében népszerűségnek örvend s ezt vidám kedélyből fakadó rajzaival ki is érdemli.

A «császári és királyi sajtóhadiszállás» kiállítása február 4-én nyílt meg a Nemzeti Szalon termeiben. A kiállításon a következő magyar

PILCH DEZSŐ

PIHENŐ JÓ BARÁTOK

művészek vettek részt: Baranszky László, Basch Andor, Bató József, Csáktornyai Zoltán, Déry Béla, Divéky József, Farkas István, Frank Frigyes, Halász Hradil Elemér, Hermann Lipót, Horvay János, Juszó Béla, Kandó László, Kálmán Péter, Kemény Kálmán, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Kubinyi Sándor, Maróti Géza, Márton Ferenc, báró Mednyánszky László, Márfy Ödön, Muzsinszki Nagy Endre, Pogány Gyula, Sidló Ferenc, Vadász Miklós, Vaszary János, Vidovszky Béla, Zádor István, osztrák részről a következő művészek: Adams John Quincy, Oskar Alexander, Ferdinand Andri, Alfred Basel, Hugo Bouvard, Max Bucherer, Leo Delitz, Jehuda Epstein, Karl Fahringer, Jakob Glasner, M. Glatz, Ferdinand Gold, Victor Hammer, Ludvig Hesshaimer, Josef Heu, Albert Janesch, Vladimir Jarocki, Josef Jost, Julius Alberst Kann, Anton Karlinski, Luigi Kasimir, Hugo Klein, Alois Kolb, Rudolf Konopa, Ferdinand Kruis, Max Kurzveil, Oskar Larsen, Oskar

Laske, Vitold Leonhard, Berthold Löffler, A. Merkel, Ferdinand Pamberger, Fridrich Pautsch, Alexander Pock, Ludwig Karl Prinz, Oswald Roux, Nikolaus Schattenstein, Robert Schiff, Leo Schneider, Ferdinand Staeger, K. Ludwig Strauch, Karl Starrer, Franz Thiele, Hermann Trogger, Fr. Hans Wacha, Hans Wieland, Karl Ziegler.

Az előszóból, melyet lovag Hoen Miksa, a sajtóhadiszállás parancsnoka írt a katalógusba, helyénvalónak tartjuk az alábbi sorok közlését: «A Nemzeti Szalon e háború folyamán immár másodízben teszi lehetővé a sajtóhadiszállás művészes csoportjának, hogy hadikiállítással lépjen Budapest székesfőváros közönsége elé. Az első kiállítás, meg a mostani közt eseményekben gazdag esztendő telt el, ezalatt az év alatt a sajtóhadiszállás művészei is igen szorgalmasak voltak. A hadiesemények új országok határát nyitották meg a művészek munkájának s ők beleélték magukat új, nem könnyű feladatuk sajátosságaiba. Ebben az esztendőben a sajtóhadiszállás igyekezett idehaza és külföldön mennél szélesebb körökkel megismertetni azokat a műveket, amelyek a mi derék, vitéz harcosaink életét és jeles vezérek alakját örökítik meg jövőre korok számára. Hadiképkiallítást rendeztünk Grácban, Bécsben, Zágrábban, Salzburgban, Innsbruckban, Prágában, Berlinben, Stuttgartban, Zürichben, Bernben és Baselben. Jelenleg is Bregenzben, Bozenben és Reichenbergben van hadiképkiallítás. Minden kiállítás az egész, már igen nagyra növekedett anyagnak csak igen kis részét tartalmazza. A képek kiállításánál azonban a zsűri azt az elvet követi, hogy valamennyi hadszíntér képviselve legyen és a művészcsoport minden egyes tagja legalább egy művével szerepeljen. Oly háború képei, amelyben mindenkinek drága rokonai és barátai vannak, mindenhol érdeklődésre számíthatnak; és ezt az érdeklődést fokozni kell annak, hogy a hadiképkiallításon a monarchia két államának annyi és oly különböző művészeti irányokhoz tartozó művésze találkozik, bajtársian közreműködve a nagy háború megörökítésének feladatában. Az érdeklődés nem is maradt el sehol. Különösen Svájcban méltatták fenntartás nélkül művészetünket, jelesül azt az előkelő vonását, hogy a háború és minden ellenségeskedés dacára sem alacsonyodik

le az ellenfél becsmérélség, amivel nagyon jó bizonyítványt ad magának hivatása felől vallott ideális felfogásáról, erkölcsi és kulturérzékéről.»

A kiállításon ötszázhatvanöt mű vett részt, amelyeknek anyagában szinte az összes festészeti technikák képviselve voltak: olaj, akvarell, gouache, pasztell, rézkarc, toll és ceruzarajz. A magyar művészek közül a legnagyobb kollekciókkal, tíznél több művel báró Mednyánszky László, Vaszary János, Bató József, Maróti Géza, Vaász Miklós és Zádor István szerepeltek. A kritika, a műértő közönség véleménye általában az volt a kiállításról, hogy művészi színvonal dolgában magasabb, válogatottabb és tartalmasabb, mint volt a megelőző hadiképekiállítás. Konstatálható volt, hogy a festők már közelebb jártak ahhoz a világhoz, amelyben egy-két év előtt, amikor belekerültek, idegenül mozogtak: a katonaelet, a tábor, a harctér jelenségeihez. Amit ebből megfigyeltek és visszaadtak, már nem csupán egyszerű leírás volt, gyors és objektív tudósítás. Egyre több oly festményt, rajzot láttunk, amelyek artiztikumok alapján formálódtak, a jellemzőt emelték ki, festői értékekre épültek s nem külsőségek hangsúlyozására. Ami magát a háborút illeti: a mögöttes országrészek katonaeletének vissza-visszatérő motívumai mellett, ezuttal sűrűbben találkozhattunk harctéri állásokkal, lövészárkokból megfigyelt szituációkkal, ami a sajtóhadiszállás tagjaira nézve részben az új rend, az új szolgálati beosztás eredménye volt. Amit csataképeknek szokás nevezni, alig volt fellelhető a tárlaton, de a sajtóhadiszállás tagjainak nem is az volt az instrukciójuk, hogy ily képeket fessenek. Külön-külön nem foglalkozhatunk az egyes kollekciók ismertetésével, vagy kritikai méltatásával, de azt meg kell említenünk, hogy a művészi élmény erejét legmélyebbre hatoló erővel báró Mednyánszky László festményein éreztük s Vaszary János munkáin.

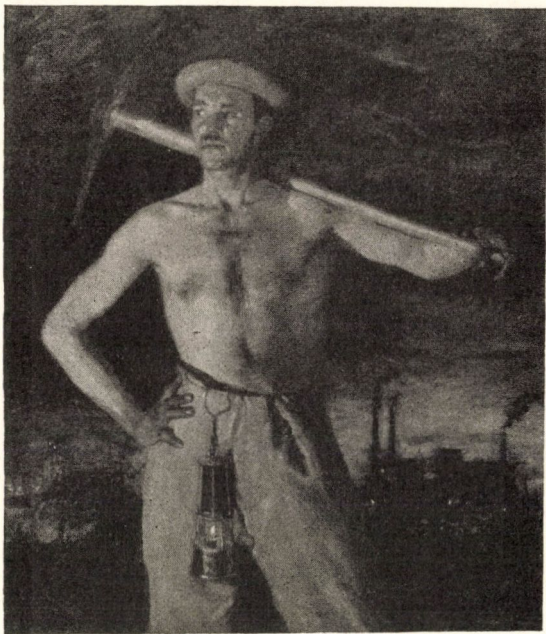
A Nemzeti Szalonban január 13-án nyílt meg a XVIII. hadtest háborús képeinek és Horvai János síremlékeinek kiállítása. A XVIII. hadtest háborús képei alatt M. Nagy Endre festményei értendők, aki e hadtest kötelékében, később annak törzséhez beosztva teljesített katonai szolgálatot. Majdnem kétszáz művet állított ki M. Nagy Endre, amelyek igen külön-

BURGHARDT REZSŐ

BECKÓI BIRÓ
KÁROLY ARCKÉPE

böző pontokról való, változatos momentumokat ábrázoló festői felvételek. Egyes képei épen csak objektív leírások voltak, a festőnek alig lehetett más céljuk velük, minthogy gyorsan, vázaltszerű felszínességgel inkább csak topografiai leírást adjon katonai állásokról, arról a vidékről, városokról, amelyeken katonai minőségben átvonult. M. Nagy Endrére, aki az 1914. évi szerbiai hadjáratban is részt vett, Czibulka Artur altábornagy lett figyelmessé, mint ahogy a kiállítás katalógusának előszavában írta: «Nagyobbára magyar csapatokból álló hadtestem egyik népfölkelő alakulásánál «fedeztem fel» 1915 január hó végén — egyik szemlém alkalmával — tábori festőállványára előtt Nagy Endrét, ki akkor épen egy bukovinai havas tájat festett. Tanulmányát meglepően természetűnek, színezésének erejét kiválóan találtam. Nagy festőt erre hadtestem törzsébe

KUKÁN GÉZA

SEGÉDVÁJÁR

osztottam be. Nevezett végig élte azóta hadtestem törzsének kötelékében az összes hadműveleteket s azokat ecsetével megörökítette. Végigcsinálta 1915-ben Bukovina visszahódítását és az előtörést Holicsra, a Dnyeszter és Pruth melletti harcokat, a támadó hadműveleteket a Dnyeszteren át, azután — a hadszíntér más részébe vetve — a volhiniai offenzívát, Láttam az elmúlt évben az Ikwa melletti álló harcokat, az orosz tömegtámadásoknak az első nyári hónapokban történt kivédését s végül a Brody melletti állásainkban folyó harcokat. Eltekintve attól, midőn egyelőre szolgálata, vagy betegsége rövid időre akadályozta, Nagy fáradhatatlanul mindig munkájánál volt.» Láttunk azonban a tárlaton oly képeket is, amelyek egy-egy jelenségnél már mélyebbre hatoltak s naturalista izük artizstikumot rejtett, egy a színek ereje iránt fogékony festőre vallott. Horvai János síremlékeket állított ki, tervezeteket, amelyeknek nagy része azonban a megvalósulás stádiumában van. Különböző magánosoknak, elesett hősök emlékének készültek e síremlékek, amelyeknek majd mindegyikén Krisztus szenvedő alakja szimbolizálta a poétikus gondolatot.

Az Ernst-Muzeum rendezésében december 20-án nyílt meg a «magyar mesterek harmadik csoportkiállítása». A kiállításon a következő

művészek vettek részt kollekciókkal: Szinyei Merse Pál, Csók István, Iványi Grünwald Béla, Feiks Alfréd és Feiks Jenő, Faragó Géza, Plány Ervin, Kisfaludi Strobl Zsigmond. Az ősz mester frappáns módon lepte meg hódolóit, amely a magyar műértő közönség egyeteme, új képeivel. Ezuttal nem a sárosi hegyek, a jernyei vidék napos világából nőttek ki festményei, hanem a «magyar tenger», a kék és hullámzó Balaton mellől. A víz elementumát figyelte, tanulmányozta itt Szinyei, s azzal a stílussal adta vissza sajátosságait, látványának lenyűgöző képét, amely egészen az övé, «Szinyei-stílus». A múlt nyáron vonult Szinyei Merse a Balaton mellé, s ennek az időzésnek termékei: Zöldes Balaton, Sárga Balaton, Fonyódi hegy, Háborgó Balaton, Balaton a fonyódi partról. Új képei mellett régi Szinyei-képek is voltak a kiállításon, így még a müncheni korszakból való klasszikus erejű «Tourbillon» (1873), az ennél korábbi «Stahrenbergi tó» (1868), a «Rococo» (1894). Csók István változatos kollekciójában is megjelent a Balaton, ő nem új ember itt, évek óta hoz innen képeket meleg, irizáló színekkel, parti homokban fekvő, fürdő nőtestekkel. «Züzü», akiről egész gyermekmesét festett már össze Csók: szintén foglalkoztatta a művészt, s láttuk egy kis vázlatát, amely egy nagy és régi történelmi kompozíciójának a «Báthory Erzsébet»-nek új elgondolása. Iványi Grünwald Béla dekoratív ízlés, kolorisztikus hatásokat adó tájképek mellett, amelyeket Kecskeméten festett, kompozíciós műveket is kiállított, amelyek jellemzőek újabban a forma szerepét hangsúlyozó művészetére. A két Feiks-testvért, a francia impresszionizmus tanítványaiként, ezúttal közelebbről, tehetségüket, finom festői kultúrájukat bővebben illusztráló gyűjteményben ismerhette meg a közönség. Faragó Géza színes karikaturák tekintélyes sorát mutatta be, amelyekben az entente exponált vezérférfiainak furdette meg a szatíra maró vízében. Kisfaludi Strobl Zsigmond márvány és bronz-portraitokat állított ki, arisztokrata ápolónőkről mintázott kis szobrokat. Egy tizenhét darabot számláló hagyaték pedig Plány Ervin emlékéit idézte fel, e szimpatikus fiatal festőét, akinek még ki nem fejlődött, de komolyan törekvő tehetségét a háború kívánta áldozatul, mint e folyóirat már megemlékezett róla: hősi halált halt.

A Szent György céh február 15. és 18-án tartotta meg XXXIII. aukcióját. Az árverésre kerülő anyag gerincét, jelentősebb részét régi magyar porcellánok, holicai és herendi edények tették ki.

Az Ernst-múzeum tervbe vette művészeti aukciók rendezését, az első ily aukció február 28.—március 5. közötti napokban folyt le, amikor Holitscher Róbert építész gyűjteményét árverezték el a közönség, az amatőrök, műgyűjtők táborának fölötté népes, élénk részvétele mellett, magyar és külföldi régiségkereskedők és múzeumok képviselőinek jelenlétében. Az aukció katalógusa 1248 tárgyat tüntetett fel, amelyek közt a vezetőszerpet 770 darabban a porcellán játszott. A porcellánokon kívül üvegek, elefántcsonttárgyak, arany, ezüst és egyéb szelencék, ékszerek, órák, vitrinák, ezüsttárgyak, textilművészeti holmik (gobelin, szőnyeg, himzés, gyöngymunka), miniatűrök és képek kerültek sorra s cseréltek gazdát (a képek közül megemlíthjük Palamedes Palamedes Stevaerts «Lovasczata» c. festményét, Abraham Teniers «Lovagoknak öltözött majmok» képét, Barabás Miklós három olajfestményét, az egyik gróf Almássy György, a másik báró Vay Dánielné szül. Sennyey Amália arcképe, Thomas Wijk «Kikötő antik romokkal» c. képét, Paál László «Erdőmélye» c. festményét). Magyar fajanszokon (Holics, Tata, Stomfa), herendi, bécsi, meissenai, thüringiai, frankenthalai, ludwigsburgi, nymphenburgi, berlini, sèvresai, schlaggenwaldi, elbogeni, szt.-pétervári gyártmányok adták a gyűjtemény keramikai részét. Kétségteljesen a Holitscher-gyűjtemény jelentőségét elsősorban ezek határozták meg, nem hallgathatjuk el azonban, hogy az aukció folyamán oly árt érték el — a tíz- és húsz ezer koronás árak nem voltak ritkák, s két Alt-Wien csoport, az egyik Grassi műve, majdnem negyven ezer koronáért kelt el — ami a porcellánok művészi értékével nem tekinthető teljesen motíválnak.

A Szépművészeti Múzeum március 20-án mutatta be a Ferenczy Istvántól hátrahagyott szobor-gyűjteményt, azokat a reneszánsz-bronzokat, — illetve egyelőre csak egy részüket, negyvenhat darabot, — amelyeket a múzeum három évvel ezelőtt vásárolt meg a hagyaték örököseitől. A kiállított gyűjtemény fénypontja s a

KMETTY JÁNOS

MÁRIA GYERMEKÉVEL

közönség részéről természetesen legnagyobb érdeklődés tárgya az a bronz-lovas, amelyet intuícióval és tudományos kutatás során dr. Meller Simon, a Szépművészeti Múzeum igazgató-őre s az egész gyűjtemény műtörténeti feldolgozója, Leonardo da Vinci művének minősített. Ez a túlzás nélkül szenzációnak nevezhető felfedezés megelőzőleg a magyar sajtóban élénk megbeszélés tárgya volt s a német sajtót és szakorgánumokat is bejárta. Meller dr. a «Jahrbuch d. K. preussischen Kunstsammlungen» 1916. évfolyamában ismertette a szobor problémáját, amelynek az ő részéről kifejtett megoldása mindaddig nincs megdöntve s Bode tekintélyével a Meller-féle magyarázat irányában súlyosbodik. Annyi bizonyos, ez a pusztán szemlélet alapján megállapítható, hogy a szobor oly kvalitásokat mutat, amelyek egészen kivételesek, mesteriek, a gyűjtemény többi darabjának értékei fölé messzire kimagaslanak.

A Ferenczy-gyűjtemény katalógusában dr. Meller Simon közli azt a levelet is, amellyel annak idején (1846 jún. 14.) Ferenczy István e bronzokat megvétel céljából felajánlja a Nemzeti Múzeumnak s amely eredmény nélkül járta

MARKÓ ERNŐ

TABÁNBAN MINDEN CSENDES

meg útját. A levél, a magyar műtörténet e fontos és érdekes dokumentuma, a nádorhoz íródott, eredetije a Szépművészeti Múzeum irattárában van s sorai a következők: «Fenséges Cs. K. Fő Herczeg Országunk Nádorához, nekem Kegyelmes Uramhoz alázatos esedezése a bent írtnak.

Fenséges Cs. K. Fő Herczeg Országunk Nádora Kegyelmes Uram. A régiség classicus földjén képezvén művészetemet, szerencsés valék részint magam tökélyesebb kiképzése végett, részint kedvtelésből, részint pedig, hogy néhány betses emlék maradványát a régiségnek a vandalismustól meg mentsem, sőt azoknak becsét még neveljem az által, hogy gyűjteménybe gyűjtve állván és képviselvén azon koraikat, egyetemes és tanulmányos átnézetet s egybe-hasonlítás engednek a vizsga archeologusnak és studiumot óhajtó művésznek: kis gyűjteményembe mintegy 80 ércszobrot összehozni; miknek jegyzékét, kitévén egyszersmind bécsi mérték szerint az egyes szobrok magassági mértékét is, az $\frac{1}{2}$ alatt alázatosan ide melléklek.

— Kegyelmes engedelmevel Cs. K. Fenségednek, bátor vagyok itten megemlíteni azon alázatos figyelmeztetésemet, hogy ezen kis gyűjteménybe álló szobrok nem töredékek (fragmenta), sem nem azok, miket az archeologusok

anticagliáknak neveznek, milyenek például valamely etrusiai edénynek egy része, régi figuráknak egy keze, régi kard, kulcs, zabla vagy kengyel, hanem vagy allegorikai vagy mythologikai műszobrok, az egyiptomi, görög és római, közép és újabb korok maradványai.

Most midőn engemet azon mostoha sors körülmenyei nyomasztanak, hogy ezen költséggel, fáradsággal szerzett gyűjteménykémén is, még holtom előtt, odább adni kénytelenítettém, mély hódolattal folyamodom Cs. K. Fenségednek, mint Nemzeti Múzeumunk Pártfogójának azon kegyességéhez, hogy ezen gyűjteményt magas figyelmére méltatván s megtekintvén, azt a Nemzeti Múzeum számára megszerezni méltóztassék. Úgy hiszem, a gyűjtemény belbecséhez képest annak általam 2000 kétezer pengőforintra határozott ára nem túlságos követelés, ha azonban Cs. K. Fenséged, ki a múzeum pénzerejét legjobban esmérni méltóztatik, ennek lefizetését jelenleg ezen hazai intézetre nézve súlyosnak vélné, kész volnék gyűjteményemet oly formán átengedni a Múzeumnak, hogy nékem 54 éves férfinak holtomig 300 háromszáz pengőforint fizetessék, mely esetre minden továbbá ezen pénz felől lehető rendelkezésemről lemondanék.

Igen fogná enyhíteni rajtam a sors csapását s a gyűjteménytől megválásom fájalmát azon nyájas gondolat, hogy ha művészetemmel nem

BOTTKA MIKLÓS

ŐSZI HANGULAT

szolgálhatok is hazámnak, legalább gyűjtésem fáradságait ennek kincsei közé számíthatnám.

Mély hódoló tisztelettel Császári Királyi Fenségednek legalázatosabb szolgája

Ferenczy István a Művész».

A Leonardonak tulajdonított kis szobron kívül, a Ferenczy-gyűjtemény kiválóbb, muzeális szempontból elsőrangú darabjai a következő olasz reneszánsz-szobrok: «Europa elrablása», valószínűleg a florenci Bertoldo di Giovanni műve, a Verocchio-iskolára valló «Putto delfinnel», egy XV. századvégi «férfi mellszobor», a páduai quattrocento terméke az «Oroszlán puttoval», Riccio műve «Faun és faunnő», Giovanni da Bologna-nak «Herkules és Kentaur» csoportja (XVI. sz.), egy tanítványának «Mercur és Psyche» kompozíciója, egy XVII. századbeli «Herkules a hydrával» c. csoport. A fölötté ritka emlékekkel rendelkező német reneszánsz-plasztikának két bronzát találta meg a gyűjteményben dr. Meller, mely még Rafael Donner művészetét is két igen jellemző ólom-domborművel képviseli.

A Nemzeti Szalonban március 10-én nyílt meg Tornai Gyula gyűjteményes kiállítása. Tornai Gyula az utóbbi években ritkábban állított ki. A rendszeres tavaszi és téli tárlatokon egyébként sem tartozik az elmaradhatatlanul megjelenő résztvevők közé, ami egyenes következménye annak, hogy sokat jár idegen világban,

a Keleten, főként Indiában. Egész galériát festett már össze egzotikus tájak és népek érdekességeiről. Annál a pontos hűségre való törekvésnél fogva, amellyel ezeket a távoli, a közönség számára mesészerűen ható motívumokat előadja, képeinek gyakran etnografiai vonása is van. Mostani kiállításán is arab, indus motívumok szerepeltek, részben zsánerszerű képek, s részben a fantasztikum világába tartozó kompozíciók. Körülbelül hetven munkát állított ki Tornai Gyula, ami első pillanatra számbeli nem nagy kollekció, de mindjárt érthető, ha festői megjelenésüket tekintjük, az előadásmódjukat, amely a részleteknek szinte végsőig menő hangsúlyozásából áll, minden detailnek gondos, időt és türelmet emésztő megdolgozásából.

Rippl-Rónai József festményeinek és rajzainak kiállítása március 18-án nyílt meg az Ernst-múzeumban, amely ennek a tevékeny és szerencsés kézzel vezetett művészeti intézménynek egyszersmind huszonötödik kiállítása volt. A művész ama munkáit mutatta be, amelyek a francia internáltságból való hazatérése óta készültek, kiegészítve ezeket bizonyos demonstratív szempontból régibb keletű képekkel, amelyek új, dekoratív és stilizáló festés módjának fejlődésére vetettek világot. Az új képek és rajzok részint kaposi műtermében készültek, aztán az olasz fronton, majd Budapesten is

KÖRÖSFŐI ALADÁR

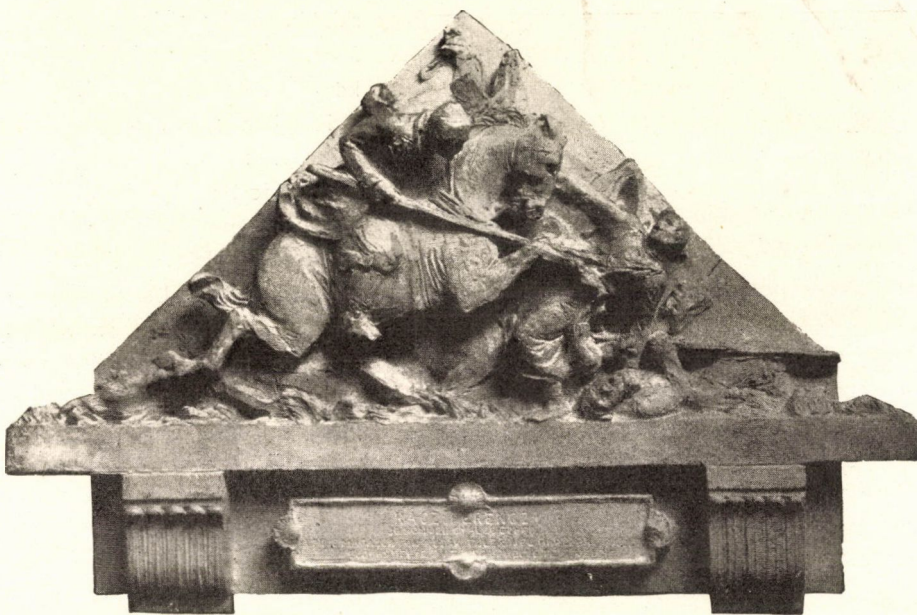
A NAGYSZALÓKI CSÚCS

valamely kávéház márványasztalán, élénk tanujaként a művész sohasem pihenő, örök nyugtalanságú rajz-szenvedélyének. Ezek a színes és egyszínű, ceruzával csinált rajzok (az egyik ciklus «Háborús rajzok az olasz frontról», a másik «Rajzok életemből» címet viselte) azt a Rippl-Rónait hozták elénk, aki az életet figyelni, régi kutatója a lélek állapotainak, amint ez momentán kifejeződik egy-egy ember egész megjelenésén, mozgásán, gesztusain, a test elhelyezkedésén, az arc fiziognómiáján. Ugyanebből következik a művészi portraifestő ereje, amely mentes minden külsőségtől, az ábrázolt modellnek szinte életrajzát írja a vászonra. Mindez természetesen, az életnek ez a dokumentáló festői leszögezése azon a temperamentumon, azon a lirán keresztül történik, ami teljesen az övé. Rippl-Rónai talán legszubsjektívebb festőnk. A kiállításon egész sor arcképét láttuk: új volt az a kollekció, amelynek minden darabja leányfejről készült, tüzes pasztelszínekkel, valami rejtett erotikával. Dekorativ, stilizált festményei közül meg kell említenünk azt a két nagy panneau-t («Primavera»), amelyek valamely úri villa belső falaira készültek, s legújabb stílusának igen jellemző és jelentékeny termékei.

A kiállítás alkalmából Rippl-Rónai levelet

intézett az Ernst-múzeum igazgatóihoz, amelyet önvallomásszerű s a művész munkásságát közelebbről magyarázó sorainál fogva, alább közlünk: «Nagyon örülök annak, hogy az én kiállításommal nyitjátok meg a rövid idő óta fennálló Múzeum 25-ik jól rendezett kiállítását. A XXV. jubiláris szám. Kiállításom nem nevezhető el Hadikiállításnak, mert háborús rajz csak $\frac{1}{4}$ részét teszi ki az egésznek. Miután a dolgok elrendezése megkívánja, hogy néhány régebbi keletű munkával ki legyen egészítve, inkább retrospektív jelleggel fog bírni. A zöme a kiállítás anyagának jóformán a tavalyi évre tehető. Ekkor voltam a fronton, ekkor jártam itthon azokon a helyeken, — kávéházakban, vendéglőkben és másutt, ahol leginkább a frontról jöttek vissza hőseink pihenni és ahogy a zárórák lefokozása megengedte — mulatni. Igyekeztem mindenütt gyors jegyzeteket csinálni, leszögezni a nagy háború okozta új életet.

Az olasz fronton öt hétig voltam, a mi lövészárkunkban akárhányszor megfordultam, de ellenséget soha sehol nem láttam, nem is rajzoltam. Csak a mieink érdekeltek leginkább, ha nem is történt összeütközés, mégis az arravaló hozzákészülődés egyes fázisait, nevezetesebb alakjait megrögzítettem úgy, ahogy tud-

KALLÓS EDE

TERVVÁZLAT EGY HŐS 30-AS HONVÉD EMLÉKÉHEZ

tam, úgy, ahogy láttam. A legrémesebb részét, a szegény katonáink lelkiállapotát, ami a legérdekesebb az egész háborúban, nem ismerem közelebbről, azt pl. hogy milyen kitartással, az időjárás viszontagságai közepett milyen lerongyoltan, piszkosan, sárosan, teljesen dezoláltan, orientálatlan lelkiállapotban, hasonfekve hóban, vízben, dideregve, megtöltött fegyverrel kezükben lesnek az ellenségre: nem láttam, csak elképzelni tudom. Ezt csak az fogja megörökíteni, aki velük hasalt, velük szenvedett, de megmaradt talán rokkantan az élők sorában. Ilyen pl. Kokoschka Oszkár bécsi festő barátom, aki most, a háború élményei okozta idegességénél fogva, ha nem is festi meg, de később, a nyugodtabb időkben — visszaemlékezésből remélhetőleg — igen érdekes eseteket fog megörökíteni. Én, úgy mint a többi, csak arról számolhatok el, ami a háborús élet zürzavarában előadódott. Érdekes háborús dolgok, de nem maga a háború, — ütközetről szó sincs, de ez nem is fontos.

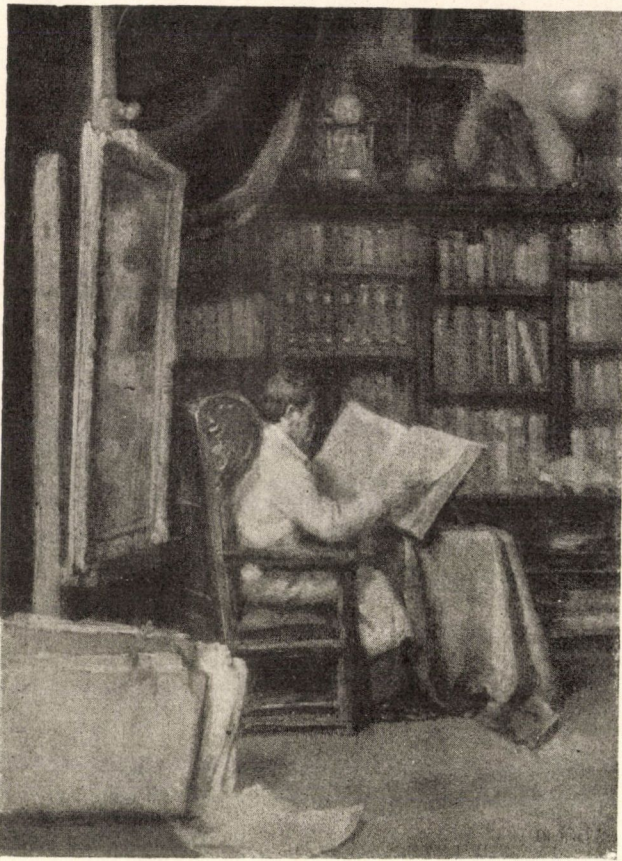
Kiállításom anyagának egy tizedrésze régebb keletű: — egyik 1892-től, tehát 25 évvel ezelőttről — párisi korcsma belseje (Marchand de Vin).

Ezeket azért állítom ki, mert egyik gyökerégát képezik a mostan kiállított dekoratív és stilizált festményeknek. Azt hiszem, hű képét

fogják adni — ebben az új szokásokhoz alkalmazkodó háborús életben — a lelkiállapotomnak, amely megengedte, hogy a munkában találjam meg szórakozásomat és hogy felejtani tudjam a közvetlenül is ért nagy csapásokat.

Egyes kiállításokon kellemetlenül hat a sok súlyos ráma. Ha hirtelen végigpillant az ember egy-egy kiállítási helyiségen, legelőször a ráma tömege az, ami feltűnik; zavarja ez nagyon a képek nyugodt elhelyezkedését és rontja is erősen azoknak művészi értékét: árnyékaival, masszájával és tömeg-megjelenésével. De más szempontból is jobb, ha a képeket egyszerű, keskeny, árnyékot nem vető keretben akasztjuk föl a kiállításokon. Minden képvásárlónak más és más a lakása, a butorai, az ízlése, és gyakran megtörténik, hogy a vevő a legdíszesebb rámat is felcseréli a neki megfelelőbbel. Ezen a kiállításon ezt az újítást igyekszünk rokonszenvenessé tenni, bár megvalljuk, hogy az ötletet a mostani háborús viszonyok váltották ki, amikor megfelelő összhangú kereteket ilyen nagyobb számban csak nagy nehézséggel és hosszú idő alatt lehetett volna összeszedni». —

Az Iparművészeti Múzeum újabb szerzeményeiből kiállítást rendezett, amelyet április 11-én nyitott meg a nagyközönség számára. Meglehetősen hosszú idő óta e fajta alkalom nem kínálkozott az üllői-úti magyar palotában. Amennyi-

ÉDER GYULA

MŰTEREMBEN

ben e kiállítás megrendezése, alig két-három héttel hivatalának elfoglalása után, Végh Gyula nevéhez fűződik: jó jelnek tekinthetjük az új rezsimet illetően. A múlt hó folyamán, a Holitscher-aukción vásárolt és ajándékba kapott tárgyak, valamint a közoktatásügyi kormánynak a Ferenczy-kiállításon történt vásárlásai is (Ferenczy Noémi és Béni egy-egy munkája) már láthatók voltak. Kívánatos, hogy az e fajta gyorsaság a múzeum adminisztrációjában továbbra is folytatódjék, s általában a múzeum sorsának irányítói minél intenzívebben építsék ki kapcsolatukat az étellel, teljesítsék a múzeum szociális hivatását. A múzeum izlésnevelő szerepére sohasem volt égetőbb szükség, mint ma és az elkövetkező időkben, amikor a háborús konjunkturák következtében egészen új rétegek léptek elő művásárló közönséggé, a műtárgyhamisítás oly nagyra nőtt, s ugyancsak éber munka vár a múzeumra ott is, amikor magyar műtárgyak megszerzéséről van szó, amelyek

szintén a háborús viszonyokkal összefüggően sűrűn szabadulnak fel az eddigi kezekből és keresnek új elhelyeződést.

Részben vétel, s részben minden dicséretet megérdemlő ajándékozás útján gyarapodott az Iparművészeti Múzeum a most közszemlére tett darabokkal. Radisics Jenő emléke iránt azonban tartozunk annak megemlékezésével, hogy néhány legújabb műtárgy leszámításával, az egész anyag megszerzése még az ő érdeme. A berlini Beckerath-gyűjtemény több kiváló darabját szerezte meg így Radisics Jenő: jobbára olasz bronzszobrocskákat, egy sor régi ékszert, köztük néhány erdélyi zománcos munkát. A butorok közt láttunk egy XVIII. századbeli barokk szószéket, valószínűleg magyar munka, egy 1809-ben készült empire stílusú szekrényt, amely «Johann Justh» késmárki asztalosmester munkája. A bécsi Egger-gyűjteményből való egy XV. Lajos korabeli asztal, egy XVI. Lajos-stílusú intarziás toilette asztal. Lipthay báróné ajándéka egy faragványokkal borított fiókos asztali szekrény, valamint egy XVI. századbeli szineiben meglepő üdének maradt brüsszeli gobelin. A Beckerath-gyűjtemény aukcióján korai olasz fayence-okat szerzett a múzeum, s bemutatja holicisi, herendi,

bécsi porcellánjait, amelyeket a Holitscher-aukción vásárolt s kapott ajándékba. Megemlégtük még a kiállított anyagból a régi serlegeteket, kancsókat, néhány köztük magyar munka, kínai és japán selyemszötteseket, nemes régi magyar himzéseket, a sümegi Szent Ferenc-rendi barátok egy miseornatusát, amely 1708-ban készült. —

A Múzeumbarátok Egyesülete most a Szépművészeti Múzeumot gazdagította egy nagyértékű, művészi kulturánk szempontjából rendkívül jelentős ajándékkal. Altruista programját, áldozatkészségét, a művészet iránt való spontán szeretetét már hirdeti egy XVI. századbeli flandriai gobelin az Iparművészeti Múzeumban, ezúttal a magyar mester, Szinyei Merse Pál egy festményét emelte ki magánkézből s tette köztulajdonná. A kép a «Lilaruhás nő» címen ismert arckép, egyik legkiválóbb alkotása Szinyei Mersének, minden ízében jellemző java idejének, virágzó festői erejének stílusára,

s akár a «Majális» — amelyet közvetlenül követett — műtörténeti értékű. A Múzeumbarátok Egyesülete hetvenezer koronáért vásárolta meg báró Ghillány Imrénétől a képet s örök letétként helyezte el a Szépművészeti Múzeumban. Örömmel jegyezzük föl e cselekedet mindannyiunk hálájára érdemes, nobilis voltát, amely a magyar művészeti kultúra jövőjére is kiható. —

Az Iparművészeti Múzeum igazgatói széke nem maradt sokáig gazdátlanul. Pár héttel Radisics Jenő halála után, Végh Gyula művészeti író t nevezte ki a király, miniszteri tanácsosi címmel és ranggal a múzeum igazgatójává. Végh Gyula dr. kinevezése művészi körökben meglehetősen váratlan és meglepődést keltő volt, azon a ponton nem egészen ok nélkül, hogy neve, mint iparművészettel foglalkozó emberé, a nagyobb nyilvánosság előtt ismert csengésűnek alig nevezhető. Két évvel ezelőtt «Képrombolók» címmel egy tartalmas és sikertült könyve jelent meg, amely kulturhistóriai munka s ami néhány tanulmánya ezenkívül említhető, az sem az iparművészet területéről való. Élénk emlékezetünkben van azonban az a műtörténeti jellegű kiállítás, amely a magyar mult egy sereg kincsét hozta össze Szombathelyen, s amit annak idején Végh Gyula rendezett kitünő hozzáértéssel. Ez már nemcsak arra vall, hogy európai műveltségű és látkörű, hanem hogy az iparművészet világában is jártas és alátámasztja azok véleményét, akik őt közéről ismerve, az Iparművészeti Múzeum élére meghívták. Működése elé részünkről a legteljesebb érdeklődéssel nézünk. —

Petrik Albert építész, hősi halált halt az orosz harctéren. Bajtársai 1916 augusztus 16-án temették el a belejowi temetőben. Petrik különös kedvvel foglalkozott Magyarország műemlékeinek s a régi Budapestnek a fénykép nyelvéen történt ismertetésével. Évek óta hatalmas anyagot vett fel s publikált műemlékeinkről, amit itt azért említünk meg, mert felvételei a műértő szemével készültek, mindig jellemzőek, műtörténeti értékűek. Legtöbb felvétele az «Élet» hasábjain jelent meg, s az «Építési Munkavezetők Könyvtára» köteteiben, amelyek közül a régi Budapestről szóló az ismertető szövegét is Petrik Albert írta. —

Vasadi Ferenc, a Székesfővárosi Iparrajziskola c. igazgatója, szobrász, 1916 november

KALLÓS ÁRPÁD

FIATAL NŐ ÖREG RUHÁBAN

12-én elhunyt, hatvankilenc éves korában, Budapesten. Vasadi eredetileg autodidakta volt, dolgozott a jóhírű pesti Szandház-féle szobrászműhelyben, azután egyideig külföldön, főképpen Münchenben. Pestre hazatérve többféle dekoratív szobrászati feladatot oldott meg, azután tanára lett a Székesfővárosi Iparrajziskolának 1883-ban, ez intézet átszervezésénél is tevékeny munkát végzett. Az iskola annyira elfoglalta, hogy nagyobb szobrászati munkát azóta nem is végzett. Még 1880-ban pályázott a Honvédelmi miniszterium palotájának szobraitra egy Hunyadi-szobormintával s ezt meg is rendelték nála. 1883-ban ugyancsak pályázat útján megrendelést kapott egy Stephenson-szoborra a budapesti keleti pályaudvar számára. Legutóbb 1886-ban állított ki a Múcsarnokban, még pedig II. Rákóczi Ferenc szobrát. A budai kir. vár homlokzatát díszítő szobrok néhányja szintén tőle való. —

Köves Izsó festőművész, rajztanár január hóban halt meg Budapesten. Egy nagy kompozícióját, amely hosszú évek munkája — «Titus diadalmenete» — a múlt év júniusában láttuk

KOSZKOL JENŐ

KÖNYVTÁRRÉSZLET A PESTI
PAPNEVELDÉBŐL

a Nemzeti Szalonban, a zsűrimentes kiállításon. Művei közül megemlíthetjük a «Mendelssohn Nagy Frigyes előtt» című kompozíciót (jelenleg a budapesti «Zsidó Múzeum» tulajdonában), a «Spinoza bírái előtt» s dr. Glücksthal Samu birtokában lévő festményt, s a rabbiképző olvasótermében lévő arcképeket. —

Pártos Gyula műépítő, a magyar építész-gárda ismert tevékeny és érdemes tagja, január 16-án halt meg Budapesten. Önállóan is sok építményt tervezett, de működésének nevezetesebb, a magyar építőművészet-történetére jobban tartozó része az a társas viszony, amelyben a nagy mesterrel, Lechner Ödönnel volt, több mint két évtizeden keresztül. Pártos — eredeti családi nevén Punczmann — Gyuláról, aki 1844-ben született Zomborban, Nagy Virgil tartott emlékbeszédet a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben. Ebből vesszük a következőket: «Atyja ügyvéd volt Zomborban, ahol fia a gymnasiumi tanulmányokat is végezte. Onnan 1862-ben Budapestre került s hajlandóságot érez-

vén az építőpályára, hozzáértők tanácsára először az építés mesterségének megtanulására szánta el magát, amely célból belépett mint kőművesinas Hild építőmester főpallérja mellé, a Magyar Tudományos Akadémia palotájának építésénél; ott két éven át foglalatzkodott mint falazó és rajzoló inas, Hauszmannal együtt, aki ugyanezen építkezés irodájába beosztva tanulta meg a kőműves mesterséget Skalnicsky oldalán. Ez volt Pártos Gyula építészeti pályafutásának legeleje, oly időben, amikor Budapesten az építkező tevékenység a szabadságharcot követő pangás után föllendülni kezdett és a Pollák, Hild, Zitterbarth, Kaszeliiktől ápoltt klasszicizmus egyrészt a müncheni romanticizmusnak, másrészt a berlini száraz reneszánsz irányának kezdett helyet adni. Az Akadémia palotájának tervpályázatában a magyarok között Ybl, Skalnicsky, Henszelmann vettek részt; az első díjat Stüler Ágost porosz építész nyerte el, megbízást kapott az építés végrehajtására s ő bizta meg tanítványát, Skalnicskyt a helyszíni építés vezetésével.

Az Akadémia építésének befejezése évében Pártos beiratkozott a József-műegyetemre, amelynek akkor még építészeti szakosztálya nem volt és három évi tanfolyamban egyetemes építőmérnöki kiképzést nyújtott. Stoczek állott a főiskola élén, mint kinevezett igazgató, és Schnédár János volt az egyedüli építész-tanár, ki azonban mérnöki tantárgyakat is adott elő. Az intézetnek akkor már 126 hallgatója volt, akik 1863-ban megalapították a most is viruló segítőegyesületet s 1864-ben rendezték az első technikus-bált. E bálnak közismert érdekes mozanata a rendező bizottságot és ebben Pártos Gyulát is kicsi híján hűvösre juttatta a «k. k. Neugebäude»-be. A műegyetem elvégzése és végbizonyítvány szerzése után Pártos 1866-ban építészeti tanulmányainak folytatására a berlini építészeti akadémiára vonult Hauszmann Alajossal és Lechner Ödönnel egyetemben, akikkel együtt lakott s akik hárman alkották a most már szinte legendássá lett berlini aranyifjúsági magyar triászt (Die drei Ungarn mit die feschen «Beene»), dolmányosan, pörge kalappal, sarkantyús csizmában. Tanárai voltak az akadé-

mián: Luce, Strak és Bötticher, tanulótársai között a hírnevesebbek: Wallott, H. Licht, Grossheim és Kaiser. Akadémiai tanulmányai-
val párhuzamosan műtermi foglalkozást is foly-
tatott Pártos, tanárának Luce mesternek épít-
kezésein fizetés mellett. (Akkor már tellett hét
garasos ebédekre is!) E gyakorlati foglalkozás-
ban része volt a híres Borsig-palota építésé-
ben, amelynek homlokzatát Luce oly gondos-
sággal kívánta mérlegelni, hogy egy részét a
helyszínen természetes nagyságban rakatta fel
gipszmintában, hogy véglegesítés előtt annak
művészi hatását tanulmányozhassa.

1868-ban Pártos Hauszmannal és Lechnerrel a Rajnamentén tanulmányutat tett s az-
után még 1869 elejéig maradt Luce irodájá-
ban. Ugyanezen év közepén visszatért Buda-
pestre, itt megtelepedett és szaktanulmányai után
építési gyakorlatot kezdett. Első munkái közé tar-
tozik Kecskemét város bérházának építése Buda-
pesten, a Berlinben akkor divó opulens reneszánsz
stílusban. Majd következett a félegyházi róm.
kath. plébánia-templom, a ceglédi főgymnasium
épülete, a karlócai szerb főgymnasium és a
patriarcha palotája ugyanott, Bácsmegeye székhá-
za Zomborban, ugyanott egy laktanya-épület,
a szombathelyi lovaslaktanya, a Lenhossék-féle
bérház Budapesten a Muzeum-köruton stb.
Mindezek főleg megállapodott reneszánsz stí-
lusban készültek, de már eltérésben a berlini
iskolától.»

A franciaországi tanulmányútról hazatért
Lechner Ödönnel, 1872-ben lép Pártos Gyula
társas viszonyba, amely az Iparművészeti
Múzeum felépítéséig tart. Ekkor, 1897-ben új-
ból önállóan folytatja építészeti tevékenységét,
s ebből az időből való munkái: a pozsonyi
postapalota, a tordai főgymnasium, a győri
építőipariskola, a női ipariskola és a mester-utcai
elemi iskola Budapesten. —

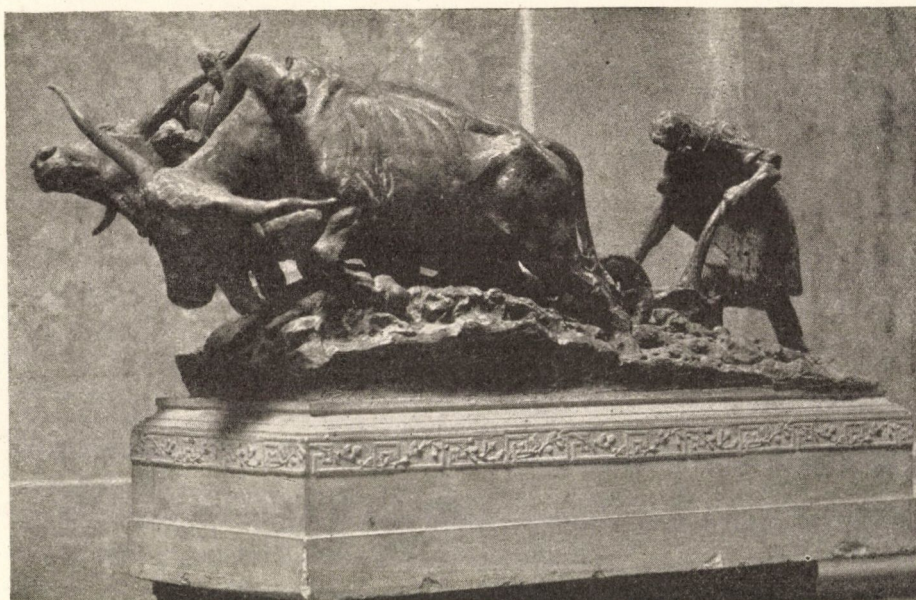
Radisics Jenő a magyar művészi életnek
becsült, képzett, agilis és rokonszenves egyé-
niségű embere volt. Január 4-én halt meg
Budapesten, hosszú betegség után, amelyet az
oláhok betörése után, a múlt év szeptemberé-
ben szerzett, amikor az erdélyi múzeumok mű-
tárgyainak biztonságba helyezését bízták rá.
Radisics Jenő neve összefügg a magyar ipar-
művészet sorsának több mint egy negyedszázá-
dával. Elsősorban természetesen abbeli minő-

BORUTH ANDOR

ARCKÉPTANULMÁNY

ség révén, amely az iparművészeti emlékek
konzerválására hivatott intézet vezetésében, gyar-
apításában fejtett ki lankadatlan és érdemes
tevékenységet. Az Iparművészeti Múzeum szinte
kezdetől fogva személyes ügye, alkotása volt,
egygyé forrt és együtt nőtt vele attól az idő-
ponttól, amikor a Lechner Ödön nemes épít-
ménye helyett, mindössze néhány szerény és
dísztelen szoba büszkélkedett a «múzeum» el-
nevezéssel. Ettől az embrionális állapottól máig,
amikor az Iparművészeti Múzeum valóban or-
szágos jelentőségű intézmény: nagy az út, s
ennek az útnak Radisics Jenő volt a kormá-
nyosa, a vállalt feladatot teljes odaadással
szolgálva, s nem egyszer nehézségekkel küzdve.
A modern múzeumpolitika elveihez híven igye-
kezett vezetni az intézetet, amikor a lehetőség
megvolt reá, s a viszonyok kívánták is e ve-
zetést. Ennek alapján szociális értelemben fogta
fel a reábizott intézet hivatását, amelynek fel-

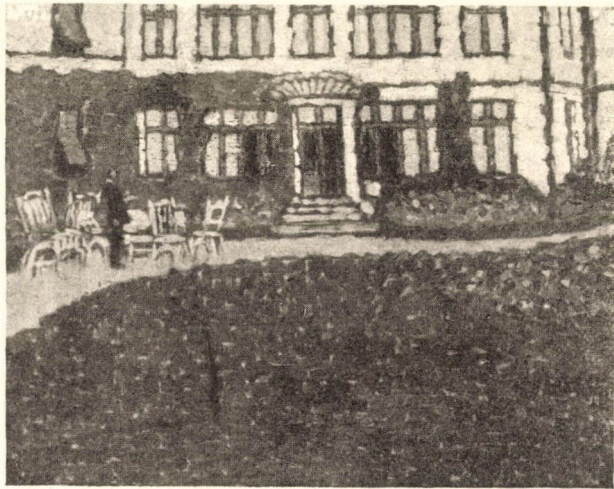
ZALA GYÖRGY

ÉLETKÉP

adata, hogy ne csak a tudomány, a műtörténet számára létezzen, hanem kilépve ekskluszivitásából, a reális, a modern élettel, a nagy közönséggel keressen kapcsolatokat. Ily célból rendeződtek azok az előadások, ismeretterjesztő felolvasások is, amelyek éveken át folytak az Iparművészeti Múzeumban, iparosok és a művelt nagyközönség számára. Azonkívül, hogy egy történeti jellegű intézmény élén állt: Radisics Jenő a magyar iparművészet modern fellendülésével is közösséget tartott. Tudásával, tapasztalataival hasznos közreműködést fejtett ki az Iparművészeti Társulatban, amelynek megalakulásától kezdve tagja volt. Munkásságának külön fejezete a szakírói.

Radisics Jenő — «kutasi» előnévvel később nemességet kapott -- 1856-ban született Buziáson. Állami szolgálatba, főiskolai végzettség után, 1880-ban lépett, eleinte a kultuszminiszteriumban dolgozva, majd az Iparművészeti Múzeumba rendelték, amelynek 1887-ben igazgatója lett. Három év múlva a Műegyetemen vállalt magántanárságot, ugyanitt 1915-ben megkapta a nyilvános rendkívüli tanári címet. A múzeum, amelynek új, megfelelő épületbe való helyezésén fáradhatatlanul agitált: a millennium évében nyílt meg mai helyén. Lechner Ödön és Pártos Gyula terve ekkor készült el, s az intézmény életében is új korszak kezdődött. Radisics Jenő munkatársai-

val hozzáfogott a gyűjtemény anyagának teljesen új rendezéséhez és feldolgozásához. Mint múzeumi igazgató nemcsak fővárosi amatőrökkel és régiségkereskedőkkel tartott fenn állandó és élénk összeköttetést, hanem külföldi szakemberekkel, s néhai Hampel József mellett, tagja volt a múzeumigazgatók nemzetközi szövetségének. A kiállítások közül, amelyeknek rendezésében része volt, megemlíthetjük az 1884-iki párisi, valamint a budapesti ötvösmű-kiállítást, az 1885-iki országos, a millenniumi és az 1910. évi párisi világkiállítást. 1889-ben Pétervárott rendezett kiállítást hazai anyagból, 1902-ben a turini kiállításon, amelyen a modern magyar iparművészet már diadalmasan vett részt, a nemzetközi zsüri alelnöke volt, s ugyancsak tagja volt az 1906. évi milánói kiállítás zsürijének. Iparművészeti cikkei, tanulmányai napilapokban, különböző folyóiratokban jelentek meg, a legtöbb a «Művészeti Ipar», majd a «Magyar Iparművészet» hasábjain, szerkesztette a «Magyar Műkincsek» című díszmunka első és második kötetét s író és szerkesztőtársa volt az «Ötvösség remekei», valamint a «Magyarország történelmi emlékei az 1896-iki ezredéves kiállításon» című munkáknak. Tagja volt az Erzsébet Emlék Országos Bizottságának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának, előadója az Or-

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ZSUKKI KASTÉLY

számos Képzőművészeti Tanácsnak, a múzeumok és könyvtárak országos felügyelője, az akadémia archeologiai bizottságának külső tagja, a Műbarátok Körének alelnöke stb. Idegen kitüntetésekén kívül megkapta a Ferenc József-rend középkeresztjét és a III. oszt. vaskoronarendet.

*

Zrumetzky Dezső annak az építészeti «Nachwuchs»-nak volt tagja, amely vagy tíz-tizenkét évvel ezelőtt került ki a műegyetemről s hivatása útján szép előjelek közt, reményteljes lendülettel indult. Rajta kívül még oly tehetségekből állt, mint Tátray Lajos, Janszky Béla, Kozma Lajos, Kós Károly. A fiatal Tátray Lajos igen korán, alig hogy felvonta a vitorlát, örökre eltávozott társaitól. Most január 31-én Zrumetzky Dezső követte, még mindig inkább az elején állva egy sok bizakodást keltő pályának.

Veszteségnek ennyi idő alatt nagyon is sok az, amely így éri a magyar építőművészetet, ama törekvés sorsát, amelynek élén Lechner Ödön járt, s amelynek jövődjét a fiatal építőgárda e néhány tagja magáévá tette. Aki ugyanis figyeli építészettünk alakulását, mérlegeli az erőket, amelyek közreműködése alatt formálódik, kénytelen konstatálni, hogy hasonló kaliberű képességeknek épen nincs bőviben. A fiatalok egyrésze külföldön tanul, dolgozik tovább, magával hozza egy-egy idegen mester építészeti frazeológiáját, s nem is igen erőlködik, hogy ennek kényelmes ismétlésétől szabaduljon. A másik rész — sajnos, a nagyobb, —

komoly értelemben nem nevezhető alkotó építésznek, merőben üzletember, hivatalnoka az architekturának. Az igen könnyen megszámlálható harmadik rész az, amely az építészetet a magyar kultúra szerves darabjának fogja fel, amelynek kvalitásaiban meg van az a mag, hogy itt oly építész terebélyesedjen, amely független idegen mesterek értékeitől, a maga autonóm erejéből is fejlődik s jellemző az éghajlatra, a magyar földön található anyagokra, viszonyokra, a fajtabeli érzésre, észjárásunkra és ízlésünkre. Zrumetzky Dezső idetartozott, oly kötésű tehetség volt, akinek jelentkezése nem pusztá véletlenség.

Mindössze harminchárom évet élt Zrumetzky Dezső (született 1883-ban, Inárcs-pusztá, Pest m.). A háború elejétől kezdve katonai szolgálatot teljesített, népfőlkelő mérnök-hadnagy volt, az utóbbi időben oly munkát végzett, amelynél méltóbbat ma alig vállalhat magyar építő. Az elpusztult kárpáti falvak újraépítésén dolgozott s itt szerezte baját is, amely gyorsan végzett vele. Erőteljes egyéniségnek ígérkezett, abból a nemzedékből, amelyhez tartozott, már korán kitűnt figyelemreméltó képességével. Nevét nagyszabású építkezés még nem tette ugyan széles rétegben országosan ismertté, de akik közel álltak hozzá, dolgoztak vele, látták egy-egy munkáját, tervrajzait, ezek tudták, hogy Zrumetzkytől sok várható. A Dunántúl s még inkább Erdélyben, a Székelyföldön végzett tanulmányokat, s kísérleteivel azt a célt szol-

gálta, amit az építőművészet magyarsága jelent. Ezen a ponton hite összekapcsolódik a felejthetlen és sokáig pótolhatatlannak látszó Lechner Ödön nagy és törhetlen hitével. Amit maga után hagyott mint tervező-asztaláról kivitelre került munkát, számra nézve nem ad bőséges sort, de hiszen alig is adhat többet, tekintve, hogy Zrumetzky még az elejéhez állt közelebb annak a pályának, amelyre rátermett, s amelyről úgy gondolkodott, azzal az áhitattal, akár a dóm-építő barátok. Művei, amelyeket felemlíthetünk: a budapesti állatkert madárháza és fácsányosa, Herceg Ferenc és Tormay Cecile vilái, a rózsadombi iskola, a Wekerle-telep munkásbérháza. —

Az Akvarellisták és Pasztellfestők Egyesületének a múlt év őszi rendezett kiállításán a székesfőváros 800 koronás díját Nagy Sándornak ítelték oda, a vízfestményre kiírt 500 koronás díjat Wágner Géza nyerte, az 500 koronás pasztell-díjat Glatz Oszkár, az 500 koronás rajz-díjat Beron Gyula. —

A Kisfaludy Társaság a múlt év decemberében — 29-én — tartott ülésén ítélte oda a Greguss-díjat, ezúttal az utolsó hat éven belül

elkészült szobrászművészi munkára. A zsüri, amelynek előadója dr. Alexander Bernát volt, a 2000 koronás díjat megosztva, két fiatalon elhalt, jelentékeny képességű művész posthumus-emlékét dekorálta a jutalommal. A két művész: Csikász Imre, akinek «Női akt»-ját, s Szamovolszky Ödön, akinek «Síremlék»-ét ítelték a Greguss-díj nyertesének. —

Az Iparművészeti Társulat, a limanovai csata emlékének megörökítésére plakett-pályázatot hirdetett, amelyre tizenhárom mű érkezett be. A bíráló bizottság sajnálattal állapította meg, hogy ezeknek egyike sem felel meg a jogos művészi követelményeknek: a pályázatot meddőnek nyilvánította. Viszonylag azonban a három legtöbb hivatottságot eláruló pályaművek szerzőinek, Horváth Bélának, Szege Sándor és Fekete Oszkárnak, valamint Rigele Lajos és Weinwurm Frigyesnek, munkájuk kárpótlásul 100—100, összesen 300 korona tiszteletdíjat szavazott meg. Egyben — meggyőződése szerint a kívánt eredményt jobban elérendő — szűkebb pályázat hirdetését határozta el, amelyre Reményi József, Berán Lajos és Horváth Béla szobrászművészeket kéri fel.

BERÁN
LAJOS

JENDRÁSSIK PROF.
ARCKÉPE

A MŰCSARNOKBÓL*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT KEGYELETE I. FERENCZ JÓZSEF KIRÁLY EMLÉKE IRÁNT ÉS HÓDOLÁSA KÁROLY KIRÁLY ELŐTT. Hazai művészetünk legelső pártfogója és legnagyobb jótévője, I. Ferencz József király elhunytának alkalmából, november 27-én az igazgatóság, majd december 5-én a választmány rendkívüli gyászoló ülésen áldozott a nagy király emlékének és a választmány egyben alattvalói hódolatát is bemutatta Károly király előtt.

Az igazgatóság ülésén zólyomi Wágner Géza dr. igazgató hosszabb, kegyelettel teljes beszédben fonta meg pálmákból, babérokól és virágokból a társulat soha el nem muló hálájának koszorúját I. Ferencz József koporsójára. A nagy királynak koporsójára, aki már gyermekifjú korában szívére ölelte a művészeteket, mert tudta, hogy csak az a nemzet nagy és erős amelynek fejlett a művészete.

Beszédét így fejezte be: «Ha összehasonlítom művészetünk állapotát az 1860-as évek kezdetén mai állapotával és végig nézek társulatunk fokozatos fejlődésén: hálásan kell elismernünk, hogy igen zsenge csemetékből terebélyes fák nőttek, melyek máris sokaknak nyújtanak árnyékot, fejlődésükre módot és alkalmat, mindnyájunknak pedig biztató reményt arra, hogy hazai művészetünk fokozatosan elérje azt az érvényesülést, elismerést és támaszt, amely a kuiturális tényezőknek ezen legnemezebbjét és legmaradandóbbját méltán megilleti.

A lezajlott félszázadban társulatunknak leg-erősebb támasza, legnagyobb pártfogója boldogult nagy királyunk volt. Az Andrássy-úton épült Múcsarnokunk létesítése végett a gyűjtést nagy összeggel megindította, e múcsarnokot 1878-ban, a városligeti múcsarnokot 1896-ban személyesen megnyitotta, országos ünnepélylyé avatva ezzel fokozatosan fejlődő művészetünk otthonainak létesítését. Budapesten időzése idejében mindenkor megtisztelte látogatásával kiállításainkat, a fővárosi királyi lakot, valamint a gödöllői nyári kastélyt magyar művészi alkotásokkal ékesítette, civillistája terhére rendszeren

* A hivatalos rovatot Leskó János társulati h. titkár állította össze.

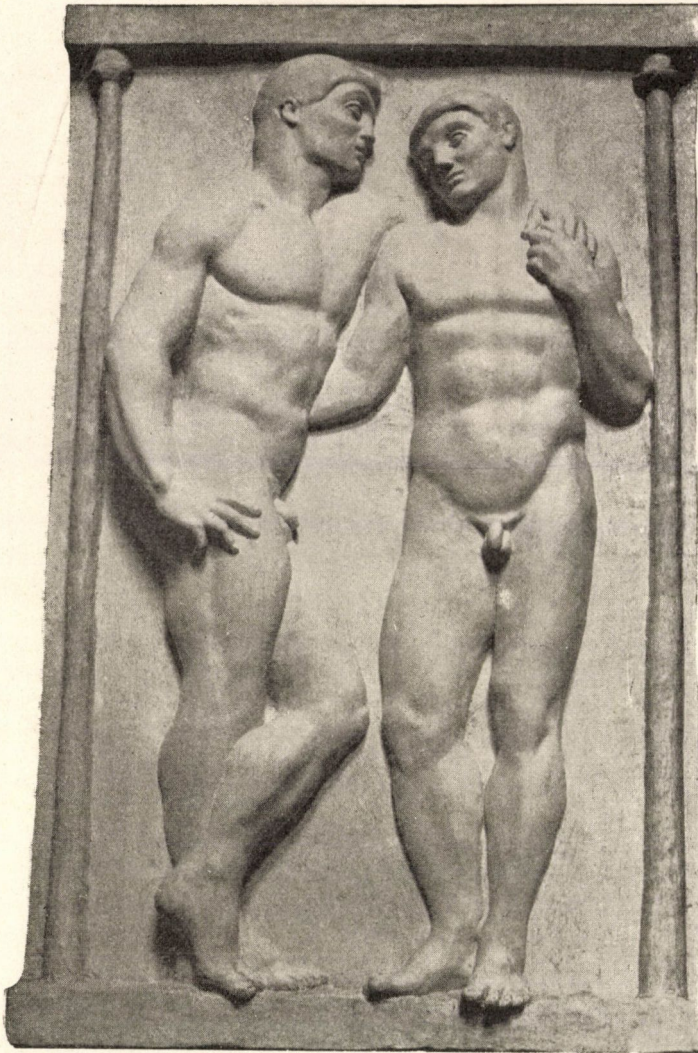
SAMBUGNAC SÁNDOR

A GYŐZTES

vásárlásokat tétetett és kiállításainkon 1911-ben, társulatunk ötven éves fenállása alkalmából, az ötezer koronás király-díjat alapította, megengedte, hogy előbb Rudolf trónörökös, utóbb József királyi herceg ő fenségeik társulatunk védnökségét elfogadják.

Példaadásra buzdította mindazokat, akik társulatunk működését munkával és anyagi áldozattal elősegítették.»

Indítványára az igazgatóság a jegyzőkönyvében örököltte meg I. Ferencz Józsefnek, a nagy királynak emlékét és a társulatnak iránta

FERENCZY BÉNI

KÉT FÉRFIAKT

való háláját, József főherceghez a társulat védőjéhez pedig a következő részvét táviratot intézte:

«A Fenséged védősége alatt álló Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatósága rendkívüli gyászülésben a legnagyobb hálával emlékezett meg a Fenséged fenkölt rokona és Augusztia királyi hercegasszony megdicsőült nagyatyja, I. Ferenc József urunk és királyunk elhunytá alkalmából, Ő Fenségének arról a jószágos atyai szeretetéről, amelylyel hosszú uralkodása alatt képzőművészetünket mindég elárasztotta és a melynek melegében fiatal művészetünk oly hatalmassá nőtt, hogy ma már egész Európa ismeri és csodálja.

Ő Felsége volt, a ki társulatunk alapszabályait szentesítette, aki legelsőként nagyobb összeggel nyitotta meg a gyűjtést a régi műcsarnokra, amelyet maga nyitott meg, s ő avatta fel az új műcsarnokot is.

A művészet és társulatunk nagygyűlése körüli érdemeit a történet fogja megörökíteni, s mi alázattal csak arra kérjük Fenségedet, méltóztassék szívből fakadó őszinte részvétünket kegyesen elfogadni és Augusztia királyi hercegasszony ő Fenségének is átadni.

zolyomi Wágner Géza igazgató.»

A táviratra az igazgatóhoz ez a válasz érkezett:

«Fogadják mindnyájan mindketőnk hálatelt benső köszönetét,

József főherceg.»

A választmány gyászülésén Andrássy Gyula gróf elnök a következő beszéddel parentálta el a királyt:

«A magyar művészet legfőbb protektorát, legnagyobb jótevőjét vesztette el Ferencz József királyban.

Az elhunyt bölcs uralkodó nem volt művészi természet, nem volt művészi lélek, nem érzett lelki szükségét magát művészi alkotásokkal környezni, nem lelt örömet a színpompában, formák gazdagságában. A luxustól idegenkedett, ízlése a puritánságig egyszerű, sőt rideg volt. Legjobban bizonyítja ezt la-

kása. Őseitől örökölt fejedelmi palotákban és pompás kastélyokban szerényen huzódott meg, polgáriasan élt a legegyszerűbb környezetben. Lakószobáiban alig volt más, mint az elkerülhetetlenül szükséges bútor. A dísz családjának fényképei képezték s egyhelyütt sem láttam oly képet, mely csak műbecsnél fogva lett volna szobájában felakasztva.

Szobájának központja, fődísze, az az íróasztal volt, amely mellett töltötte életét, mely mellé ült már sötét éjszaka, mikor mások még aludtak és mely mellett dolgozott estig, mely mellett villásreggelizett egyedül, gyorsan, hogy időt ne veszítsen.

A budai szép palotában olyan szobát lakott Ő

Felsége, ahol csupa ablak és ajtó van. Az ischli kastély, amely sokáig egyedüli magántulajdona volt az elhunyt királynak, szintén egyszerű kis vadászház, amelyek legfőbb díszét a vadászati trofeák képezik.

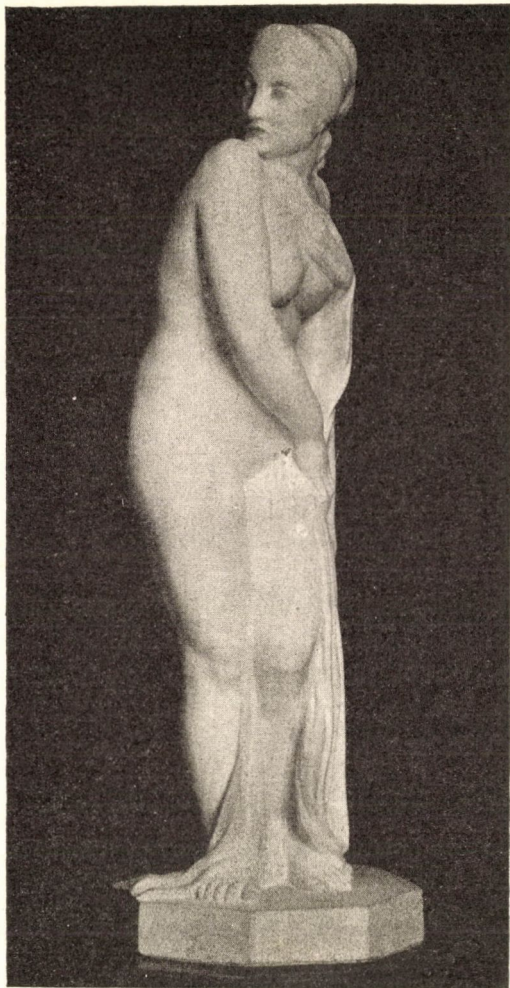
Mikor egyszer volt uralkodónk manőver alkalmával Töketerebesre jött az atyámhoz, atyám, kinek erős művészi érzéke volt, a király lakosztályát szépen rendezte be, mielőtt azonban Ő Felsége jött volna, az udvari furirok mindent kitétek, beállították a hálósobába az egyszerű keskeny vaságyat, melyhez szokott Ő Felsége. Kitétek minden szövetet, mindent ami luxus és a szoba oly egyszerűvé, rideggé vált, mint a minőben ő lakni szokott.

De mindezek ellenére korántsem állítom, hogy Ő Felsége nem érdeklődött volna a művészet iránt. Nekem többször jutott az a szerencse osztályrészemül, hogy őt vagy mint választmányi tag, vagy mint einök kísérem a budapesti kiállítások megtekintésénél. Közvetlenül láttam, hogy igazi érdeklődéssel nézte a sok száz képet meg, avval az egyenlő, minden egyes képet figyelembe részesítő kötelességteli szorgalommal és kitartással, mely őt mindenben jellemezte s megjegyzéseinél látni lehetett, hogy van határozott előszeretete, határozott művészi ízlése.

A modern festészetnek nem volt barátja. Teljesen a régi iskola híve volt. Emlékszem, egyszer látva egy modern képet, melyet én vásároltam meg, ezt mondta nekem: «aber wie haben Sie so was kaufen können?»

Legfőbb motivuma azon nagy támogatásnál, melyben a művészetet részesítette, az a legmagasabb tulajdonsága volt, mely egész tevékenységén végig vonult: a szigorú kötelességteljesítés. Ő átérzte és tudta, hogy a kultúra fejlődése nem lehet erőteljes, hogy a nemzet élete szegényes, ha nincs művészete és tudta azt is, hogy uralkodónak kötelessége jövedelmét akként költeni, erkölcsi befolyását akként érvényesíteni, hogy abból tápot nyerjen országainak művészete. Ezért teljesítette ezirányú kötelességeit ugyanavval a pontossággal, alaposzággal, szeretettel, amelylyel szemlét tartott a katonáin, intézte aktáit, reggeltől estig, tekintet nélkül saját fáradságára és kényelmére.

A magyar művészet és a Képzőművészeti

SIDLÓ FERENC

NŐI AKT

Társulat sokat köszönhet Ferencz József ezen jóakarátának és legfelsőbb kegyének, legyünk is érette örökké hálásak, vessük nevét szívünkbe. E hálát azonban nemcsak jegyzőkönyvben, szavakban fejezzük ki, hanem tettekben is. Először is abban, hogy széles e hazában mindenütt példáját kövessük. Munkában, szorgalomban és mindennek felett kötelességtudásban, lebegjen az ő élete szemünk előtt s utánozzuk őt s akkor fogunk hozzá méltók lenni s fogjuk az iránta való hűségünket méltóan kifejezésre juttatni.

S bizonyítsuk hálánkat iránta azzal is, hogy ragaszkodással, hűséggel, bizalommal fordulunk az új király felé, aki minden egyes cselekedetével bizonyítja, hogy mily nagy pietással ragaszkodik elődjének emlékéhez, mily gyermeki

szeretetet kapcsolta az elhunyt királyhoz, akit másrészt az uralkodó is melegen szeretett. Mikor legutoljára kihallgatáson voltam az ősz fejedelelemnél, azt mondta nekem mai uralkodónkról, hogy «nagyon szeretem őt, nagyon szívesen dolgozom vele, tudom, hogy ragaszkodik hozzám és minden ízében loyális s azon lesz, hogy segítsen nehéz munkámban.»

Az elhunyt király emlékéhez hűk leszünk, ha — hazafias rajongással szeretjük új királyunkat és ifju uralkodónk szellemében cselekszünk, a midőn elődjét tiszteljük és magasztaljuk.

Mindkettőjükhöz — és a magyar névhez — akkor leszünk méltók — ha a királyhűséget a nemzet szeretetével és a törvények tiszteletével kapcsoljuk össze.

Indítványozom, hogy mondja ki a Képzőművészeti Társulat ragaszkodását és háláját I. Ferencz József király emléke iránt és üdvözölje hódolatteljesen az új királyt.»

A választmány, amelynek tagjai mindannyian mély gyászban jelentek meg, Andrássy gróf beszédét állva hallgatták és az elnök indítványára a választmány a következő táviratban fejezte ki részvétét és mutatta be hódolatát IV. Károly királyunk előtt:

«Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, melynek választmánya rendkívüli gyászülésen áldozott I. Ferencz József elhunyt királyunk és urunk, a magyar művészet legfőbb pártfogója emlékének, apostoli királyi Felségednek megdicsőült nagybátyja halála fölött szívből fakadó részvétét fejezi ki.

Egyben alattvalói hódolattal és hűséggel köszönti apostoli királyi Felségedet uralkodásának kezdetén és kéri, fogadja a magyar művészetet örökül szívének szeretetébe.

Gróf Andrássy Gyula.»

A táviratra az alábbi rendkívül megleghangú válasz érkezett:

«Ő császári és apostoli királyi Felsége szíves köszönetét küldi az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat választmányának I. Ferencz József ő felsége elhunyt feletti mély részvéteért.

Ő Felsége az egyidejűleg trónralépése alkalmából előterjesztett hódolattal teljes üdvözlést élénk megelégedéssel fogadta és biztosítja a választmányt, hogy a magyar művészet iránt mindég meleg érdeklődéssel fog viseltetni.

Legfelsőbb parancsra báró Nagy.»

A választmány a választ lelkes örömmel vette tudomásul és annak meghallgatása után percekig éljenezte Károly királyt.

KIRÁLYI KITÜNTETÉSEK A TÁRSULAT KEBELÉBEN. Károly király ő felsége, aki biztosította a választmányt, hogy «a magyar művészet iránt mindig meleg érdeklődéssel fog viseltetni», apostoli magyar királylyá koronázásának az alkalmából és azóta is kegyes elismerésére méltatta művészeink nagynevű mestereit, társulatunk és egész művészi életünk kiváló vezérférfiait és nekik nagyobb kitüntetéseket adományozott.

Társulatunk elnökének, Andrássy Gyula grófnak és választmányunk tagjának, Dessewffy Aurél grófnak az aranygyapjas rendet, Forster Gyula báró alelnöknek a Szent István-rend középkeresztjét, választmányi tagjaink közül Széchenyi Béla gróf koronaőrnek a Lipót-rend nagykeresztjét, Apponyi Sándor gróf tárnokmesternek és Szemere Lajos dr. egri érseknek a vaskoronarend első osztályát adományozta.

Tiszteleti és választmányi tagunkat, Szinyei Merse Pál orsz. magy. képzőművészeti főiskolai igazgatót, Schulek Frigyes művésztagot és Berzeviczy Albert dr. volt alelnök választmányi tagot a Pro Litteris et Artibus díszjelvénnel ékesítette fel, Bárczy István dr. székesfővárosi polgármester, választmányi tagot pedig legfelsőbb elismerésében részesítette. Választmányunk tagjai közül továbbá az állami színházak kormánybiztosát, Bánffy Miklós grófit és Klebelsberg Kunó gróf államtitkárt a belső titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki.

Ugyanitt említjük meg, a király a kultuszminiszter előterjesztésére megengedte, hogy a budapesti királyi József műegyetem Forster Gyula báró alelnököt a műszaki tudományok tiszteleti doktorává avathassa.

FORSTER BÁRÓ ALELNÖK ÉS HARKÁNYI BÁRÓ VOLT ALELNÖK ÜNNEPLÉSE. Pusztakéri Forster Gyula báró, aki több mint 12 éve alelnöke a társulatnak és aki egyik legelső vezető férfija hazai művészetünknek, decemberben ülte meg születésének 70-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból a választmány szeretetteljes meleg ünneplésben részesítette. A

BÉLI-VÖRÖS ERNŐ

MOSÓLÁNYOK

választmány szeretetét és nagybecsülését Andrassy Gyula gróf elnök tolmácsolta Forster bárónak, aki oly hosszú idő óta fáradhatatlan energiával és lelkes szeretettel munkálkodik a magyar művészet, az egész magyar kultúra érdekében. Kétszeresen hálásaknak kell lenni vele szemben azért — úgymond — mert kora ifjúsága óta idejének legnagyobb részét és a legjobb tudását a magyar művészet felvirágoztatására szentelte, amire más komoly férfiak közül igen kevesen vállalkoztak, mert ez igen nehéz és háládatlan szerep.

Andrassy gróf javaslatára a választmány egyhangú lelkesedéssel és lelkes éljenzés közben elhatározta, ajánlani fogja a közgyűlésnek, válassza meg Forster Gyula bárót, a társulat és az egész magyar művészet naggyáfejlesztése körül szerzett soha el nem évülő érdemeiért, a társulat örökös tiszteleti tagjává.

A művészek ragaszkodását és hálás elismerését Róna József, a képzőművészek egyesületének elnöke tolmácsolta Forster báró előtt, s a szónok beszéde után a választmány ismét-

ten meleg ovációban részesítette az ünnepeltet.

Ugyancsak decemberben érte meg Harkányi Frigyes báró pártfogó választmányi tag, volt alelnök születésének 90-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból az igazgatóság meleg hangú átiratban tolmácsolta üdvözlését s a választmánynak ezidei első ülésén Forster báró alelnök emlékezett meg róla lelkes szeretettel.

A TÁRSULAT ÚJ PÁRTFOGÓ TAGJAI.
Örömmel közöljük, hogy ebben az évben 2000—2000 koronás alapítvánnyal a társulat pártfogó tagjai lettek: Déri Frigyes kereskedelmi tanácsos, Glück Frigyes a választmány régi tagja, Hatvany Ferenc báró festőművész, Littke Ernő gyáros, jánoshalmi Nemes Marcell kir. tanácsos, Schossberger Viktor báró a műcsarnoki hadikórház katonai parancsnoka és Schuler Gusztáv gyáros. Az új pártfogók az alapszabályok értelmében egyszersmind a választmány tagjai is.

400 koronás alapítványt tett Kontur Noémi.

ALAPITVÁNY BRUCK LAJOS NEVÉRE ÉS ADOMÁNYOK MŰVÉSZI ALAPOKRA Néhai Bruck Lajos festőművész árvái ezer koronát helyeztek letétbe hadikölcsönben a társulatnál nagynevű atyjuk emlékének a megörökítésére. Az összeget a társulat Bruck Lajos alapítvány címen kezeli.

Andrássy Géza gróf választmányi tag a művészek háborús segítő bizottsága alapjának a javára Munkácsynak egy ifjúkori olajfestésű női arcképét adományozta, amelyet 6000 koronáért vásároltak meg. Singer Károlyné, Schossberger Klára bárónő festőművésznő 1400 koronát gyűjtött a hősi halált halt Plány Ervin festőművész emlékére és adott a bizottság rendelkezésére. Ezer-ezer koronát adott Berzeviczy Albert dr. titkos tanácsos, Révay Ferenc báró hagyatékából Novák István eperjesi püspök, Déri Frigyes kereskedelmi tanácsos, ugyanennyit adtak Schwarz Gyula földbirtokosék és ötszáz-ötszáz koronát Hatvany Ferencz báró festőművész meg Ernst Lajos muzeumtulajdonos.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság Ormody Vilmos főrendiházi tag, vezérigazgató, választmányunk tagjának a révén ezidén is 500 koronát adományozott a társulat kezelése alatt álló művészi segély- és nyugdíjalap javára.

VÁLTOZÁSOK A TÁRSULAT VEZETŐSÉGÉBEN. A választmány tagja Glück Frigyes lemondott a társulati ellenőri tisztségéről s helyébe a választmány Egger Gyulát választotta meg. A számvizsgáló bizottság rendes tagjai közül Simon Ignác, a földhitelintézet igazgatója tette le mandátumát. Ugy Glück Frigyes ellenőri, mint Simon Ignác számvizsgálói tisztségben sok éven át, teljesen önzetlenül igen hasznos szolgálatokat tettek a társulatnak, amiért nekik a társulat vezetősége e helyütt is őszinte, igaz köszönetét nyilvánítja.

Ugyanitt közöljük, hogy eltávozott számvevőnk helyébe a választmány Sipőcz Lászlót, a földhitelintézet kiváló tisztviselőjét választotta meg.

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS EREDMÉNYE. A társulat, hogy a művészetet kedvelő közönség olcsó, de komoly értékű és lakásdíszítésre különösen alkalmas műalkotásokhoz könnyen juthasson hozzá, téli tárlata mellett, a város központjában a Kossuth Lajos-utcai Pálffy gróf

palotában intim jellegű Karácsonyi Kiállítást rendezett, december 16-tól január 7-ig. A kiállításon elkelt összesen 54 mű 16.020 koronáért.

A kiállítás céljára a helyiségeket a Pálffy grófi hagyaték örökösöl és zárgondnoka Bernáth Géza dr., titkos tanácsos teljesen díjmentesen engedte át, amiért nekik a társulat e helyütt is őszinte és hálás köszönetét tolmácsolja.

ÚJ DIJAK A TÁRSULATI TÁRLATOKON. Wolfner Gyula, a választmány tagja, egy a tavaszi tárlatra kitűzendő 3000 koronás díjat adományozott, amelyre a művészet követelményeinek minden tekintetben megfelelő, tehát abszolút becsű művek pályázhatnak, amelyek a magyar néplélek komoly, nemes vonásait tükrözik vissza. A díj felével festészeti, felével pedig szobrászati mű szerzője jutalmazandó. A kitüntetett mű megszerzésére a Szépművészeti Muzeumnak van elsőbbségi joga. A díjat kilenc tagú pályabíró-ság ítéli oda. Négy művészt és négy műértőt a választmány titkosan választ, az egyik műértő pedig a Szépművészeti Muzeum igazgatója. A kitüntetett mű minden tulajdonjoggal a szerzőé marad. Abban az esetben, ha a kitüntetésre érdemes mű nem lenne, a díj a legközelebbi tárlatra tűzendő ki.

A «Fészek» művészek clubjának választmánya Róna József szobrászművész elnöklésével tartott ülésén elhatározta, hogy a képzőművészetek fejlesztésére egyelőre három éven át, évente ezer koronás díjat adományoz. A képzőművészeti díjat azoknak a művészeknek a jutalmazására tűzték ki, akik a társulat tárlatain vesznek részt és legelsőbbben az idei tavaszi tárlaton ítélik oda valamelyik kiváló alkotás szerzőjének. A pályabíró-ság hét tagból áll s közülök négyet a Club küld ki, hármat pedig a társulat választmánya delegál.

TAVASZI SORSJÁTÉK. A társulat tagjai javára ez évben rendezendő sorsjáték tavaszi húzása március 19-ikén volt Sente Miklós főjegyző, politikai biztos és Hedry Aladár dr. kir. közjegyző jelenlétében. Ezen a húzáson a társulat 16 nyereményértékre felosztva összesen 15.500 koronát sorsolt ki. A legnagyobb nyeremény 2000 korona. a legkisebb 800 korona. A nyerő tagoknak, akik mindannyian ajánlott levélben

kapták meg a nyereményeikről szóló értesítést, nyereményeiket feltétlenül a Szépművészeti Muzeumban május 13-ig nyitva lévő tavaszi tárlaton kell értékesíteniök, mert különben azok értékeket veszítik.

Az ez évi sorsjátékra összesen 30.000 korona irányoztatott elő, azonban a választmány felhatalmazást kér a közgyűléstől, hogy mint tavaly, a tagdíjbevételek reményelhető emelkedése esetében, a tagok között kisorsolandó és műtárgyak vásárlására fordítandó nyereményösszeget az őszi huzáson megfelelően emelhesse.

AZ 1917. ÉVI TAVASZI TÁRLAT. A tavaszi tárlatot a harctéren küzdő József főherceg, társulatunk védnökének a képviselőjében Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter nyitotta meg a Szépművészeti Muzeum városligeti palotájában, március hó 31-én, nagy és előkelő közönség jelenlétében. A tárlaton ezúttal kiállításra került 393 festmény és 64 szobor, összesen 457 mű.

A tárlatnak az első vásárlója Károly király öfelsége volt, ami igen nagy örömet keltett úgy a művészek, valamint a társulat vezetőségének a körében. Ő Felsége az alábbi 5 alkotást vásárolta meg budai palotájának ékesítésére 10.000 koronáért. Bosznay Istvántól: Téli a Dunán. Olf. Bruck Miksától: Interieur a János főhercegi Orth kastélyból. III. Olf. Edvi Illés Aladártól: Istálló. Vízf. Báró Mednyánszky Lászlótól: Pihenés. Olf. Pentelei Molnár Jánostól: Almák. Olajf.

Az állam 12 művet vett meg 28.200 koronáért. A megvásárolt művek a következők: Béli Vörös Ernőtől: A nagy víznél. Olf. Berán Lajostól: Jendrássik tanár arcképe. Bronz plakett. Börtsök Samútól: Téli tájkép. Olf. Konek Idától: Öreg asszony arcképe. Olf. Koszkol Jenőtől: Könyvtár részlet a pesti papnevelde-ből. Pastel. Körösfői Kriesch Aladártól: A nagyszalóki csúcs télen. Olf. Ligeti Miklóstól: Károly király öfelsége. Márvány. Markó Ernőtől: Tabánban minden csendes. Olf. M. Merész Gyulától: Akt. Olf. Gy. Sándor Józseftől: Öreg város, csendes emberek. Olf. Szentgyörgyi Istvántól: Dr. Klima Ilona arcképe. Márvány és Wágner Gézáttól: Egyetemi templom télen. Olajf.

A tárlat nyitva van május 13-ig és megtekinthető minden nap 9-től 2 óráig, csütörtökön délután 4-től 7-ig is, vasárnapokon pedig délelőtt 9 órától egyfolytában este 7-ig. A belépődíj mindég egy korona, csak vasárnap délután 2 órától este 7-ig 40 fillér. A forgalomba levő jegyek közül csakis az 1917-re kibocsátottak érvényesek.

AZ 1916—17. ÉVI TÉLI TÁRLAT EREDMÉNYEI: A téli tárlaton kiállított alkotások közül összesen 83 darab kelt el 93.390 koronáért. Károly király 2-t vett 5100 koronáért, az állam 5-öt 15.830 koronáért, Budapest Székesfőváros 6-ot 5300 koronáért, a Társulat Andrassy Dénes gróf alapítványának kamataiból 8-at 10.500 koronáért, a Pesti Műegylet alapítványának kamataiból 1-et 2000 koronáért, magánosok 32-öt 30.910 koronáért és a társulati nyelőtagok 29-et 23.750 koronáért.

A király megvásárolta Glatler Gyulának: Delelő tehének és dobai Székely Andornak a Pozsonyi ghe ttó című olajfestményét.

Az állam a következő műveket vette meg:

Damkó Józseftől: Bánat, kőszobor. Esső Erzsébettől: Horthy plakett, vasöntvény, Keményffy Jenőtől: Özvegy asszony szobája, olf. Kukán Gézáttól: Öreg bakter, olf. és Zala Györgytől: Tanulmányfej, márványszobor,

Budapest Székesfőváros a következő olajfestményeket vette meg:

Barta Ernőtől: Ballerina rózsaszínben. Csánki Dénestől: A Tatra hegységéből. Egyed Ernáttól: Fenyőerdő. Komáromi Kacz Endrénétől: Őszi pompa. Rudnay Gyuláttól: Kozák. Szlányi Lajostól: Napfény a fenyvesben.

Az Andrassy alapítvány kamataiból megvásárolt olajfestmények:

Benczúr Béláttól: Virágház. Berkes Antaltól: Andrassy-úti részlet. Gábor Móricztól: Cipra. Kallós Árpáttól: Női akt lila háttérrel. Komáromi Kacz Endrétől: Vízit-szoba. Knopp Imrétől: A család. Rudnay Gyuláttól: A vén kanász. Udvary Gézáttól: Vész egy városka felett. — A Pesti Műegylet alapítványának kamataiból a Szépművészeti Muzeum részére Czencz Jánosnak Merengő című olajfestményét vették meg.

Az őszi sorsjátékon nyertes tagok a következő műveket vásárolták:

Abelesz Zsigmond, Reinerné Istvánffy Gabriella, 1. «Heverő angórák» című művét.

Dr. Ballagi Aladár, Tölgyessy Arthur, 86. «Pipacsos rét» című művét.

Biró Lajos, Wolff Károly, 45. «Szabadságon» című művét.

Özv. Ghyczy Gézáné, Komáromi Kacsz Endre, 141. «Malacok az előtérben» című művét.

Gnädig Lipót, Csapó Jenő, 211. «Csendélet» című művét.

Dr. Groag Ernőné, Zorkóczy Gyula, 190. «A nagyapó portája» című művét.

Gruber Béla, Telkessy Valér, 255. «Alvó nő» című művét.

Dr. Hajdu Dezső, Koszkol Jenő, 11. «Szobasarak» című művét.

Dr. Hedry Aladár, Béli Vörös Ernő, 15. «Mosónők» című művét.

Dr. Kövér Kálmán, Heyer Arthur, 93. «Jó barátok» című művét.

Lipcsey Péter, Klammer Mariska, 158. «Merengés» című művét.

Lord Kati, Jendrássik Jenő, 408. «Táncosnő» című művét.

Lubi Zsigmond, Semjén Ferenc, 226. «Olvasás közben» című művét.

Lukács Jenő, Krutsay Ferenc, 74. «Dömös» című művét.

Dr. Makucz Arthur, Erdőssy Béla, 186. «Fiasnyuk» című művét.

Dr. Nagy Ferenc, Koszkol Jenő, 214. «Interieur» című művét.

V. ker. reáliskola, Keményffi Jenő, 254. «Ünnepnapon» című művét.

Reiner Miklós, Gergely Imre, 8. «Vásár» című művét.

Schmidl Ignác, Kézdi Kovács László, 127. «Erdő mélyén» című művét.

Stauber József, Márton Ferenc, 111. «St. Michelen» című művét.

Stenzer József, Pentelei Molnár János, 334. «Agár» című művét.

Stoll Béla, Pilch Dezső, 33. «Ököristálló» című művét.

Szablya Frischauf Ferenc, Schmidt Oszkár, 258. «Csendélet» című művét.

Szalka Jakab, Markó Ernő, 183. «Gellért-hegy» című művét.

Szekszárdi úri kaszinó, Szlányi Lajos, 309. «Behavazott táj» című művét.

Dr. Szelényi Aladár, Tölgyessy Arthur, 83. «Tavaszi» című művét.

Dr. Tasner Viktor, Mérő István, 377. «Leanderes udvar» című művét.

Wörner Vilmos, Molnár Z. János, 217. «Rózsák» című művét.

Zádor Félix, Gy. Sándor József, 363. «Gyümölcs piac» című művét.

A tárlatra kitűzött állami művészeti nagy arany érmet a pályabírók javaslatára Jankovich Béla dr. kultuszminister Rippl Rónai József festőművésznek adományozta, Feleségem című olajfestményeért, az egyik kis éremmel Bruck Miksa festőművészt tüntette ki, az Interieur a János főhercegi Orth kastélyból II. című olajfestményeért, a másikkal pedig Edvi Illés Aladárt, a Burju című vízfestményeért.

Az elhunyt Ferenc József királynak 1911-ben a társulat fennállása ötven éves jubileumának az emlékére alapított 5000 koronás díját Zala György nyerte el egy márványból faragott női tanulmányfejet ábrázoló alkotásáért.

A 2000 koronából álló Röck jutalommal Szlányi Lajost, az ismert kiváló tájképfestőt tüntették ki egy tátrai képeért. Néhai Ráth György 1200 koronás díját Rudnay Gyula kapta egy kozákot ábrázoló festményére, a Lipótvárosi Casinó 1000 koronás díját Damkó József, a jeles szobrászművész «A bánat» című kőszobráért Eszterházy gróf 600 koronás akvarelldíját Csánki Dénes a Merengés című képére és Halmos Izor 500 koronás díját Frank Frigyes egy olajfestésű önarcképeért és az Erzsébetvárosi Casinó 500 koronás díját Kallós Árpád «Női akt lila ruhában» című olajfestményeért.

Felelős szerkesztő: LYKA KÁROLY

Kiadótulajdonos: SINGER és WOLFNER
Budapest, Andrassy-ut 16.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.
Budapest.

A Művészet kliséit Wolfner M. fotocinkografiai műintézet készíti
Budapest, VIII., Hunyadi-utca 32

Angel Sport

és LAWNTENNIS
FELSZERELÉSEK

- NAGY VÁLASZTÉKBAN
WESZELY ISTVÁN^{NÁL}
- BUDAPEST, IV. VÁCI UTCA 9. -

ÁRJEGYZÉKET BÉRMENTVE KÜLD.

Legujabb szépirodalmi könyvek

	Ára korona
Krudy Gyula: Őszi utazások a vörös póstakocsin. Regény	5.-
Balla Ignác: Az ő keze. Regény	4.-
Szederkényi Anna: Lángok-tüzek. Regény	4.50
Biró Lajos: Lilla	4.-
Surányi Miklós: A trianoni páva. Regény	4.-
Herczeg Ferenc: Az arany hegedű. Regény. 3. kiadás.	4.80
Malonyay Dezső: A virtus. Regény. 2. kiadás	4.50
Herczeg Ferenc: A hét sváb. Regény. 2. kiadás	4.-
Csathó Kálmán: Varju a toronyórán. Regény. 2. kiadás	5.-
Herczeg Ferenc: A kék róka. Színházijáték 3 felvonásban. 10-12 ezer	2.80
Singer és Wolfner kiadása Budapesten	

RÁKOS MANÓ SZOBRÁSZ

Telefon 75=60.

Készít:
mindennemű kö-
műkö, gipsz, Ra-
bitz, stukkatur és
műmárvány-
munkákat. Ajánl
mint különleges-
séget: stukko-
mennyezeteket.
Budapest, VII,
Bálint-utca 5. sz.
Aréna-út és
Thököly-út mellett.

MOST JELENT MEG!

MOST JELENT MEG!

A TRIANONI PÁVA

REGÉNY □ IRTA: SURÁNYI MIKLÓS

A magyar pusztá és Páris: ez a két ellentét határolja «A trianoni páva» légkörét. Nem a mai pusztá, hanem azé a koré, amikor Széchenyi eszméi éppen csak kezdenek ébredezni és sok magyar föld valóban pusztaság. A mult század elején játszik «A trianoni páva» regénye, mintha egy biedermeier-színpad függönye mögül tűnne elő. Olyan, mint a szívárványos álom. S mégis több ennél: egy darab európai idő él benne. Ferenc császár és király alatt szerettek és ábrándoztak így a magyar urak, mint az a nemes Domoszlaj, akinek sorsa, végzete «A trianoni páva»

Ára 4.- K. - Singer és Wolfner kiadása Budapest.

Petrol Egger

Egy üveg ára 4 K 20 fill.

Petrol Egger

A hajhullás leggyakoribb oka a fejbőr korpázása. A korpá képződését kell tehát megakadályozni. – A kinek pedig már korpás a fejbőre, alaposan kell azt tőle megtisztítani. – Mindkét célra a legjobbnak bizonyult szer a

– Aki ezt a hajszeszt rendszeresen használja, annak sose lesz korpás a fejbőre és nem fog hullni a haja. – Készíti Dr. Egger Leó és Egger J. gyógyszerészeti és vegyészeti cikkek gyára Budapest, VI., Révay-utca 12. szám.

Császári és királyi udvari szállító, Ő csász. és apost. kir. felsége kamarai szállítója

BRACHFELD F.

BUDAPEST V, DOROTTYA-U. 1., GIZELLA-TÉR SARKÁN

FÉRFI-DIVAT ÉS SZABÓSÁG

SAJÁT KÉSZITMÉNYŰ FEHÉRNEMŰEK